

คำวินิจฉัยของ ศาลรื้อถอนการเลือกตั้ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๒๐/๒๕๕๔

วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีพ้นตำแหน่งโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ส่งเรื่อง พ้นตำแหน่งโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๔ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ วรรคสอง โดยที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของพ้นตำแหน่งโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑) กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาล พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้ว ๑ ปี และพิจารณาผลการตรวจสอบในการประชุมครั้งที่ ๕๘/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ แล้วมีมติด้วยคะแนนเสียง ๘ : ๑ เกินกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่า พ้นตำแหน่งโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามความในรายละเอียดดังต่อไปนี้

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

พ้นตำแหน่งโท ทักษิณ ชินวัตร รองนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ยื่นบัญชีเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ครั้งที่ ๒ กรณีพ้นจากตำแหน่ง ยื่นบัญชีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

ครั้งที่ ๓ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี ยื่นบัญชีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

การตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน
กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความ
เปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณี
พ้นจากตำแหน่งแล้วเสร็จ และได้ทำรายงานผลการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน
เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๕ แล้ว ปรากฏ
ตามราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนพิเศษ ๕๑ ง วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒
กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี

ระหว่างการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สิน
และหนี้สินกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี ปรากฏว่า ในเดือนกันยายน ๒๕๕๓ สื่อมวลชน
ได้เสนอข่าวเกี่ยวกับการโอนหุ้นของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ให้แม่บ้าน คนรับใช้ คนขับรถ
ยามรักษาความปลอดภัย และคนใกล้ชิดอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง และต่อมาว่าที่ร้อยตรี เสงี่ยม บุญบาน
อยู่บ้านเลขที่ ๑๑๘๑ โชคชัย ๕ ซอย ๖ แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ได้มีหนังสือ
ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ ขอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สิน ฯ ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งปรากฏว่า ได้มีการโอนหุ้นในบริษัทต่างๆ ให้แม่บ้าน
คนรับใช้ ยามรักษาความปลอดภัยจำนวนมาก

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ ๗๒/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน
๒๕๕๓ แล้วมีมติรับทราบและให้นำเป็นข้อมูลจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชนและคำร้องของว่าที่ร้อยตรี
เสงี่ยม บุญบาน ประกอบการพิจารณาตรวจสอบต่อไป โดยมอบหมายให้คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อ郁ชา
กรรมการ ป.ป.ช. เสนอรายชื่อบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบ
ทรัพย์สินและหนี้สินของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีคำสั่งที่ ๑๖๕/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๓
และคำสั่งที่ ๑๗๔/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบและสรุปผล
การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินรายพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ดังนี้

๑. คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อ郁ชา	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม	อนุกรรมการ
๓. นายกล้าณรงค์ จันทิก	อนุกรรมการ
๔. นายวรวิทย์ สุขบุญ	อนุกรรมการ

๕. นายสุรพงษ์ วิชญิกิตติ	อนุกรรมการ
๖. นายพิเศษ นาคะพันธุ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๗. นายธิตติ เมฆวณิชย์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๘. นายประสิทธิ์ พูใจ	ผู้ช่วยเลขานุการ

ผลการตรวจสอบและประเด็นพิจารณา

จากผลการตรวจสอบและข้อเท็จจริงที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ยอมรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้แสดงทรัพย์สินที่อยู่ในนามของตนเอง คู่สมรส และที่อยู่ในนามของบุคคลอื่น ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งสามารถแยกประเด็นการพิจารณาเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

(๑) ทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และในชื่อของ คุณหญิงพจมาน ชินวัตร

จากพยานหลักฐานข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินในนามของตนเองเป็นหุ้น ๒ บริษัท รวมมูลค่า ๖,๗๕๐ บาท ทรัพย์สินในนามของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร คู่สมรส เป็นหุ้นในบริษัทต่างๆ ๓ บริษัท และตัวสัญญาใช้เงิน ๑ ฉบับ รวมมูลค่า ๖,๔๖๖,๗๕๕.๓๕ บาท พิจารณาแล้วเห็นว่า ทรัพย์สินดังกล่าวมีมูลค่าเพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด และทรัพย์สินดังกล่าวก็ยังคงมีชื่อของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร อยู่จริง เห็นว่าการไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวไม่ทำให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด จึงเห็นว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้จงใจปกปิด ไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้ง ๓ ครั้ง

(๒) ทรัพย์สินที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน

จากพยานหลักฐานและคำรับของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปรากฏว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตนและ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น จำนวน ๒,๓๗๑,๗๒๖.๓๗๑ บาท

ครั้งที่ ๒ ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ ไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น จำนวน ๑,๕๒๓,๑๕๗.๖๕๗ บาท

ครั้งที่ ๓ ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งครบ ๑ ปี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑ ไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น จำนวน ๖๔๖,๕๘๔.๓๘๓ บาท

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ชี้แจงว่า เมื่อปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนเรื่องการไม่แจ้งทรัพย์สินที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงได้สอบถามผู้เกี่ยวข้องและได้ทราบถึงเหตุผลในการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน โดยสรุป ๖ ประการ คือ

(๑) บางบริษัทเป็นบริษัทที่มีการซื้อหุ้นบางส่วนจากผู้ถือหุ้นเดิม ซึ่งได้รับความเดือดร้อนทางการเงินและมาขอความช่วยเหลือ และผู้ขอความช่วยเหลือยังไม่ประสงค์จะให้ปรากฏต่อสาธารณะว่าภรรยาได้ยื่นมือเข้าช่วยเหลือ

(๒) บางบริษัทเป็นบริษัทที่ร่วมทุนกับบุคคลภายนอก จึงเพิ่มจำนวนผู้ถือหุ้นให้มีเสียงข้างมากในการลงมติของผู้ถือหุ้น

(๓) บางบริษัทจดทะเบียนจัดตั้งใหม่ เพื่อรองรับงานการว่าจ้างต่อจากบริษัทอื่น จึงเข้าไปซื้อหุ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ถือหุ้นเดิมของบริษัทดังกล่าว

(๔) บางบริษัทกำลังจะหยุดดำเนินกิจการ

(๕) บางบริษัทเพื่อให้มีผู้ถือหุ้นครบจำนวน ๗ คน ตามกฎหมายกำหนด

(๖) บางบริษัทเพื่อมิให้ตนและ/หรือคู่สมรส หรือบริษัทที่เข้าไปถือหุ้นเสียชื่อเสียงถ้าหากมี เช่น บริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สपोर्टคลับ จำกัด

ทั้งยังชี้แจงว่าไม่ได้ตั้งใจไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าว เพราะ

(๑) ไม่ทราบข้อเท็จจริงการถือหุ้นของบุคคลอื่นที่คุณหญิงพจมาน ชินวัตร เป็นผู้ดำเนินการ

(๒) ทรัพย์สิน (หุ้น) ที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เมื่อเทียบกับทรัพย์สินที่ได้แสดงมาในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แต่ละครั้งมีจำนวนที่น้อยมาก

(๓) ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน และไม่ทราบรายละเอียดการบริหารจัดการธุรกิจของบริษัทต่าง ๆ ของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร

(๔) ตนเองและเลขานุการส่วนตัวไม่เข้าใจข้อกำหนด ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. และรายละเอียดการกรอกรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ

(๕) การที่จะแสดงหรือไม่แสดงทรัพย์สินดังกล่าว ก็ไม่เป็นเหตุให้ตนได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

การไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตนและคู่สมรสในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่เพื่อให้ทราบถึงเจตนาของผู้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือไม่ จึงต้องตรวจสอบถึงรายละเอียดของพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งจากพยานหลักฐานและคำชี้แจงของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาดังนี้

(๑) ได้มีการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนพันด้าวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ในบริษัทต่าง ๆ จริงหรือไม่

(๒) การใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นในบริษัทต่าง ๆ นั้น เป็นการถือหุ้นแทน คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ทั้งหมดหรือไม่

(๓) การที่คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนนั้น พันด้าวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ทราบหรือควรทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวหรือไม่

(๔) การจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นของตนเองและ/หรือคู่สมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือแทน และอ้างว่ามอบหมายให้บุคคลอื่นเป็นผู้จัดทำและไม่รู้ข้อกฎหมายนั้น รับฟังได้หรือไม่

(๕) เหตุใดพันด้าวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน และ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ความเห็น

ประเด็นที่ (๑) ได้มีการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนพันด้าวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ในบริษัทต่าง ๆ จริงหรือไม่

จากพยานเอกสารและคำให้การของนางฉวี บุรกลีกร นายวิชัย ช่างเหล็ก นายชัยรัตน์ เชียงพฤกษ์ นางดวงดา ประมูลเรือง (วงศ์กักดี) นายพรทิพย์ เชียงพฤกษ์ น.ส.บุญชู เจริญประดับ นางกาญจนาภา หงษ์เหิน คุณหญิงพจมาน ชินวัตร และพันด้าวจโท ทักษิณ ชินวัตร ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ได้มีการใช้ชื่อนางฉวี บุรกลีกร นายวิชัย ช่างเหล็ก นายชัยรัตน์ เชียงพฤกษ์ นายพรทิพย์ เชียงพฤกษ์ นายวันชัย เชียงพฤกษ์ น.ส.ดวงดา วงศ์กักดี (นางดวงดา ประมูลเรือง) น.ส.บุญชู เจริญประดับ น.ส.สุกัญญา แซ่เฮ้ง นายมานัส ใจยา และนายสวัสดิ์ จิงรัมย์ ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับครอบครัวชินวัตร ถือหุ้นในบริษัทต่าง ๆ แทนจริงและบางคนได้ใช้ชื่อเป็นกรรมการในบริษัทต่าง ๆ ด้วย อาทิ นางฉวี บุรกลีกร มีชื่อเป็นกรรมการในบริษัท อุดมวรรณ จำกัด และบริษัท โอ เอ โอ พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด น.ส.บุญชู เจริญประดับ มีชื่อเป็นกรรมการในบริษัท เอสซี แอสเสท จำกัด และบริษัท โอ เอ โอ พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด น.ส.ดวงดา วงศ์กักดี มีชื่อเป็นกรรมการในบริษัท โอ เอ โอ พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด (บริษัท เอฟ เอฟ พี จำกัด) และบริษัท เพจเจอร์ เซลส์ จำกัด โดยที่บุคคลเหล่านั้นไม่รู้รายละเอียดของการเป็นผู้มีชื่อถือหุ้นและเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าวแต่อย่างใด

แต่โดยที่ปรากฏพยานเอกสารว่า มีการโอนหุ้นโดยตรงจากพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไปยังบุคคลทั้ง ๑๐ คน ดังกล่าวข้างต้น การที่จะฟังว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถือหุ้นแทนคุณหญิงพจมาน ชินวัตร แต่เพียงผู้เดียวจึงไม่อาจรับฟังเป็นยุติได้ ซึ่งจะได้พิจารณาเรื่องนี้ต่อไปในประเด็นที่ (๒)

ประเด็นที่ (๒) การใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นในบริษัทต่างๆ นั้น เป็นการถือหุ้นแทนคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ทั้งหมดหรือไม่

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ชี้แจงว่า หุ้นที่อยู่ในชื่อของบุคคลต่างๆ จำนวน ๑๐ คน และไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ นั้น เป็นหุ้นของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ทั้งหมด และบุคคลที่มีชื่อถือหุ้นแทนต่างให้การว่า พวกตนได้รับการร้องขอจากคุณหญิงพจมาน ชินวัตรว่าจะขอใช้ชื่อถือหุ้นแทน และต่อมานางกาญจนาภา หงษ์เหิน เลขาธิการส่วนตัวของคุณหญิงพจมาน ฯ ได้นำเอกสารต่างๆ มาให้ตนลงชื่อ พวกตนไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการไปมีชื่อถือหุ้นในบริษัทต่างๆ เลย เพราะเพียงแต่ลงชื่อในเอกสารที่นางกาญจนาภา หงษ์เหิน นำมาให้ลงชื่อเท่านั้น ส่วนหุ้นดังกล่าวจะเป็นของใครอย่างไรพวกตนไม่ทราบ

ในส่วนเอกสารที่ฟังได้ว่ามีการโอนหุ้นโดยตรงระหว่างพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไปยังบุคคลดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นแทนพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีดังนี้

(๑) บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) จากพยานหลักฐานปรากฏว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้มีการโอนหุ้นไปยังผู้มีชื่อถือทรัพย์สินแทนโดยตรงก่อนที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองกล่าวคือ เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้โอนหุ้นให้แก่ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี น.ส.สุกัญญา แซ่เฮ้ง น.ส.บุญชู เจริญประดับ นายวิชัย ช่างเหล็ก นายมานัส ใจยา และนายพรทิพย์ เชียงพุกฤษ์ คนละ ๓๕๖,๕๐๐ หุ้น และนายชัยรัตน์ เชียงพุกฤษ์ จำนวน ๓๕๖,๓๐๐ หุ้น รวม ๒,๔๒๕,๓๐๐ หุ้น ซึ่งแสดงว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีชื่อถือหุ้นแทนพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อยู่ก่อนที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองและถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวตลอดมา ทั้งในขณะที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารในบริษัทดังกล่าวด้วย และแม้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว บุคคลดังกล่าวก็ยังถือหุ้นในบริษัทนั้นโดยตลอด กล่าวคือ น.ส.บุญชู เจริญประดับ นายชัยรัตน์ เชียงพุกฤษ์ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี และนายวิชัย ช่างเหล็ก ถือหุ้นจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยบางคนก็ถือหุ้นเพิ่มขึ้นจากเดิมด้วย และวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี ถือหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น ๓,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น น.ส.บุญชู เจริญประดับ ถือหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น ๘๕๑,๐๐๐ หุ้น จนกระทั่งวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ปรากฏว่า น.ส.บุญชู เจริญประดับ ถือหุ้น

จำนวน ๒,๘๔๑,๗๐๐ หุ้น นายชัยรัตน์ เชียงพุกษ์ ถือหุ้นจำนวน ๑,๖๕๗,๖๐๐ หุ้น น.ส.ดวงดาว วงศ์ภักดี ถือหุ้นจำนวน ๕,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น นายวิชัย ช่างเหล็ก ถือหุ้นจำนวน ๔๕,๗๖๓ หุ้น จึงฟังได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีชื่อถือหุ้นแทน พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

(๒) บริษัท อินโฟรลิ่งค์ จำกัด จากพยานหลักฐานปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๒ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โอนหุ้นของตนในบริษัทดังกล่าว จำนวน ๕๐๓ หุ้น ให้ น.ส.บุญชู เจริญประดับ คุณหญิงพจมาน ชินวัตร โอนหุ้นให้นายวิชัย ช่างเหล็ก จำนวน ๒ หุ้น ต่อมาวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๒ น.ส.บุญชู เจริญประดับ ก็โอนหุ้นจำนวน ๕๐๓ หุ้น ที่รับโอนมาคืนให้แก่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และนายวิชัย ช่างเหล็ก ก็โอนหุ้นจำนวน ๒ หุ้น คืนให้แก่คุณหญิงพจมาน ชินวัตร และเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๓ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้โอนหุ้นจำนวน ๕๐๓ หุ้น คืนให้ น.ส.บุญชู เจริญประดับ และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร โอนหุ้นจำนวน ๒ หุ้น คืนให้ นายวิชัย ช่างเหล็ก เช่นเดียวกัน จากพยานหลักฐานดังกล่าวจึงฟังได้ว่า ในบริษัท อินโฟรลิ่งค์ จำกัด พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ใช้ชื่อ น.ส.บุญชู เจริญประดับ เป็นผู้ถือหุ้นแทน ส่วนคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ก็ใช้ชื่อ นายวิชัย ช่างเหล็ก เป็นผู้ถือหุ้นแทน

ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ขัดแย้งกับคำชี้แจงของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่อ้างว่า เมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้โอนหุ้นในลักษณะโอนลอยให้คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ไปดำเนินการและไม่ทราบว่าได้ไปดำเนินการกับหุ้นดังกล่าวอย่างไร

ดังนั้น การใช้ชื่อบุคคลต่างๆ ถือหุ้นแทนนั้น จึงมีทั้งที่เป็นการใช้ชื่อถือหุ้นแทน พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร

ประเด็นที่ (๓) การที่คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนนั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้ทราบถึงการเอาชื่อบุคคลอื่นมาถือหุ้นแทน ในบริษัทต่างๆ เพราะพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ได้ใช้ชื่อบุคคลอื่น มาถือหุ้นในบริษัทต่างๆ แทนเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มต้นทำธุรกิจ เช่น บริษัท เทเลอินโฟ มีเดีย จำกัด พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้โอนหุ้นให้ น.ส.บุญชู เจริญประดับ เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๓๕ จำนวน ๒๐๖,๖๐๐ หุ้น บริษัท เพจเจอร์ เซลส์ จำกัด พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้โอนหุ้นให้ น.ส.ดวงดาว วงศ์ภักดี เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๗ จำนวน ๕,๕๕๓ หุ้น ซึ่งถือว่าเป็นการให้ถือหุ้นแทนพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ส่วนเหตุผลที่ไปบุคคลอื่นถือหุ้นแทนก็มีเหตุผลต่างๆ กัน ตามคำชี้แจงของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อาทิ เพื่อให้มีบุคคลครบจำนวนตามกฎหมาย เพื่อช่วยเหลือ

ผู้ถือหุ้นเดิม เพื่อให้มีเสียงข้างมากในบริษัท เป็นต้น แม้อ้อมาพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะอ้างว่า ได้มอบหมายให้คุณหญิงพจมาน ชินวัตร เป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องหุ้นต่างๆ ทั้งหมด แต่พยานหลักฐาน ก็ปรากฏว่า หุ้นที่มีชื่อบุคคลอื่นถือแทนในบางบริษัทเป็นการโอนกันโดยตรงระหว่างพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กับบุคคลผู้มีชื่อถือหุ้นเหล่านั้น เช่น หุ้นในบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) ผู้มีชื่อถือหุ้นแทนก็ถือหุ้นแทนมาตลอดระยะเวลาที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง หุ้นในบริษัท อินโฟลิสต์ จำกัด ก็ปรากฏว่ามีการโอนหุ้นกันไป - มา ระหว่างพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กับ น.ส.บุญชู เจริญประดับ ภายหลังจากที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาทำงานทางการเมืองแล้ว ประกอบกับบุคคลผู้มีชื่อถือหุ้นแทนในบริษัทต่างๆ ล้วนแต่เป็น บุคคลผู้ใกล้ชิด อาศัยและทำงานอยู่กับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อาทิ น.ส.บุญชู เจริญประดับ เป็นแม่ครัว น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี เป็นคนเลี้ยงบุตร น.ส.สุกัญญา แซ่เฮ้ง เป็นคนรับใช้ นายวิชัย ช่างเหล็ก เป็นคนขับรถ นายชัยรัตน์ เชียงพฤกษ์ เป็นยามรักษาความปลอดภัย นายพรทิพย์ เชียงพฤกษ์ เป็นพนักงานบริษัท และช่วยทำงานที่บ้านด้วย เช่น ล้างรถ นายมานัส ใจยา เป็นพนักงานของบริษัท และช่วยทำสวนที่บ้านด้วย นอกจากนั้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร เป็นสามีภรรยาที่ได้อยู่ร่วมกันดำเนินธุรกิจมาตั้งแต่ต้นเป็นเวลานาน รวมทั้งร่วมกันบริหารบริษัทต่างๆ ด้วย จึงเชื่อว่า บุคคลทั้งสองย่อมทราบและล่วงรู้ถึงการจัดการทรัพย์สิน ดังนั้น การที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปฏิเสธว่าตนไม่รู้และไม่ทราบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินจึงไม่อาจรับฟังได้

ประเด็นที่ (๔) การจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ขึ้นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นของตนและ/หรือคู่สมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือแทน และ อ้างว่ามอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดทำและไม่รู้กฎหมาย รับฟังได้หรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ข้ออ้างดังกล่าวไม่อาจรับฟังได้ โดยเหตุผลข้อกฎหมายแล้วบุคคลใด จะกล่าวอ้างว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้ตนพ้นจากความรับผิดชอบไม่สามารถจะกล่าวอ้างได้ นอกจากนั้น ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้สำนักงาน ป.ป.ป. ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในขณะที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ยื่นบัญชีกรณีเข้ารับตำแหน่งและพันตำรวจโท รุ่งนารถนารถมนตรี ได้จัดทำแบบฟอร์มพร้อมคำอธิบายเผยแพร่ไปยังผู้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ว่า ทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นแสดงให้รวมถึงทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่ในความครอบครองของ บุคคลอื่น และในเวลาต่อมา ก่อนที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน ฯ ครั้งที่ ๓ กรณีพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีมาแล้ว ๑ ปี ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังได้ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๔๑ ก เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑ ซึ่งระเบียบดังกล่าวก็ได้อธิบายถึงการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ไว้อย่างชัดเจนในข้อ ๑๑ ว่า ทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องแสดงให้เห็นรวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศ และที่มีได้อยู่ในความครอบครองของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย ทั้งภายหลังจากการออกระเบียบดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีประกาศให้ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีใช้แบบฟอร์มบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ตามประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พร้อมทั้งสำนักงาน ป.ป.ช. ได้จัดพิมพ์แบบฟอร์มพร้อมคำอธิบายและเย็บรวมเล่มแจกจ่ายให้แก่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ใช้เป็นการทั่วไป และพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้ใช้แบบฟอร์มดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นแบบฟอร์มในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

สำหรับกรณีที่ว่า ในการจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มอบหมายให้นางกมลวัน โชติกะพุกกะณะ เลขานุการส่วนตัวของตนเป็นผู้รวบรวมรายละเอียดของทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ โดยทรัพย์สินและหนี้สินในส่วนของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ นางกาญจนาภา หงษ์เหิน เลขานุการส่วนตัวของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร เป็นผู้รวบรวมรายละเอียดนั้น นางกมลวัน โชติกะพุกกะณะ ให้การว่า ได้อ่านและเข้าใจคำอธิบายแบบฟอร์มบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ว่า ทรัพย์สินให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นด้วย แต่โดยที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่มีทรัพย์สินที่อยู่ในนามของบุคคลอื่น จึงไม่ยื่นแสดง ส่วนนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ก็ให้การทำนองเดียวกันว่า เข้าใจความหมายและคำอธิบายตามแบบฟอร์มแต่ให้เหตุผลว่า ที่ไม่แสดงรายการทรัพย์สินของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น เนื่องจากในช่องแบบฟอร์มที่ให้กรอกรายการระบุเฉพาะของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น จึงกรอกเฉพาะตามแบบฟอร์มที่มีอยู่ พิเคราะห์จากคำให้การของบุคคลทั้งสองแล้วเห็นว่า ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รวบรวมรายละเอียดทรัพย์สินต่างได้อ่านคำอธิบายและเข้าใจความหมายดี

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ดังนั้นการที่จะปฏิเสธไม่ทราบรายละเอียดข้อเท็จจริงกรณีให้บุคคลอื่นถือหุ่นแทนแล้วไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (หุ่น) ดังกล่าวไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ โดยอ้างว่ามอบหมายให้เลขานุการเป็นผู้จัดทำ จึงไม่มีหน้าที่ที่จะรับฟังได้

โดยปรากฏพยานหลักฐานว่า การสั่งซื้อ สั่งขาย การโอนหุ้น การรับเงินปันผลที่อยู่ในชื่อ บุคคลอื่น ล้วนเป็นไปตามคำสั่งของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ทั้งสิ้น แม้แต่ในการรับเงินปันผลของหุ้น ในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ซึ่งบริษัทจะต้องส่งจ่ายเป็นเช็คระบุชื่อเข้าบัญชีผู้มีชื่อถือหุ้นก็ตาม ก็มีการนำเช็ค เงินปันผลดังกล่าวไปเข้าบัญชีเงินฝากของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งการ ดำเนินการทั้งหมดดังกล่าว นางกาญจนาภา หงษ์เหิน เลขานุการส่วนตัวก็ได้รายงานให้คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ทราบโดยตลอด รวมทั้งได้มีการจัดทำแฟ้มทรัพย์สินที่บุคคลอื่นถือหุ้นแทนแยกจัดเก็บไว้เป็น รายบุคคล สามารถตรวจสอบและรับทราบได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนการซื้อขายหุ้น บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ปรากฏหลักฐานว่า นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ได้ซื้อหุ้นจาก น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี จำนวน ๔.๕ ล้านหุ้น มูลค่า ๓๓๘ ล้านบาทนั้น นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ให้การยอมรับว่า ไม่ได้เป็นผู้ซื้อ แต่คุณหญิงพจมาน ชินวัตร แบ่งหุ้นให้ แต่การดำเนินการให้หุ้นนั้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้จากคำให้การของนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ว่า การโอนได้อาศัยระบบการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ทำการโอน ซึ่งเสียค่าธรรมเนียมนายหน้า ในการซื้อและการขายให้โบรกเกอร์ร้อยละ ๐.๕ รวมเป็นร้อยละหนึ่ง นอกจากนั้น การนำชื่อบุคคลอื่น มาถือหุ้นในบริษัทต่างๆ นั้น คุณหญิงพจมาน ชินวัตร และพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ยังเป็น เจ้าของที่แท้จริงอยู่ เพราะได้มีการทำหลักฐานการโอนกรรมสิทธิ์ในหุ้นทุกหุ้นกลับคืนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาในภายหลัง เช่น กรณีนายวันชัย เชียงพฤกษ์ ผู้ถือหุ้นแทนคนหนึ่ง ได้เสียชีวิตไปตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ แล้ว แต่ปรากฏว่ายังมีการเคลื่อนไหวของการโอนหุ้นในชื่อของ นายวันชัย เชียงพฤกษ์ ไปยังบุคคลภายนอกอีก ดังนั้นการที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร กล่าวอ้างว่า ตนเองไม่ทราบรายละเอียดข้อเท็จจริงที่ไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (หุ้น) ของตนและ/หรือคู่สมรส ที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือแทน โดยอ้างว่ามอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดทำและไม่รู้กฎหมาย จึงรับฟังไม่ได้

ประเด็นที่ (๕) เหตุใดพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตน และ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อ คณะกรรมการ ป.ป.ช.

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร แล้วเห็นว่า การดำเนินธุรกิจเพื่อ แสวงหากำไรสูงสุดนั้น ต้องพยายามดำเนินการเพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการค้า โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ สนับสนุนจำนวนมาก อาทิ การเข้าไปครอบงำกิจการหรือ Take Over บริษัทต่างๆ รวมทั้งการทำ ธุรกิจเชื่อมโยงระหว่างบริษัทในเครือของตนเอง บางครั้งไม่สามารถเปิดเผยชื่อของตนเองและ/หรือ คู่สมรสได้ จึงต้องใช้ชื่อบุคคลอื่นแทนเพื่อปิดบังหรืออำพรางมิให้บุคคลภายนอกและสาธารณชนทราบ

นอกจากนั้นการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนยังเป็นผลให้ตนและ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ต้องกระทำการบางอย่างไม่ถูกต้องตามระเบียบวิธีปฏิบัติและข้อบังคับต่างๆ ที่วิญญูชนทั่วไปพึงปฏิบัติ เช่น การรับเงินปันผลของผู้ถือหุ้นแทน ซึ่งนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ให้การว่า เมื่อบริษัทจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้นแทน บริษัทก็จะจ่ายเงินปันผลเป็นเช็คระบุชื่อผู้ถือและขีดคร่อม A/C Payee Only ซึ่งกรณีนี้ตามระเบียบวิธีปฏิบัติตามปกติต้องนำเช็كدังกล่าวไปเข้าบัญชีเงินฝากของผู้ที่ระบุชื่อในเช็คเท่านั้น แต่ด้วยเหตุของการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนเป็นผลให้ต้องฝ่าฝืนกฎระเบียบดังกล่าว โดยความร่วมมือของธนาคารให้สามารถนำเช็كدังกล่าวเข้าบัญชีของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ได้

จากกรณีดังกล่าวมาแล้วยังปรากฏข้อเท็จจริงอีกว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ได้ซื้อหุ้นทั้งหมดของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด (Take Over) เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๑ ในวงเงิน ๕๐๐ ล้านบาท แต่ให้บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ทำงานใกล้ชิดเป็นผู้ถือหุ้นแทนคือ

นายชัยรัตน์ เชียงพฤกษ์ พนักงานรักษาความปลอดภัย อาคารชินวัตร ถนนพหลโยธิน ๘ จำนวน ๒๔,๘๕๕,๕๘๗ หุ้น

นางสาวบุญชู เจริญประดับ แม่ครัว จำนวน ๒๔,๘๕๕,๕๘๗ หุ้น

นายวิชัย ช่างเหล็ก พนักงานขับรถยนต์ จำนวน ๒๔,๘๕๕,๕๘๖ หุ้น

การให้บุคคลทั้งสามถือหุ้นแทนตามจำนวนดังกล่าว พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร คุณหญิงพจมาน ชินวัตร และนายสุรเชียร จักรธรานนท์ กรรมการผู้อำนวยการบริหารของกลุ่มบริษัท แอสเสท ได้ให้การสอดคล้องกันฟังข้อเท็จจริงได้ว่า บริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด ได้เป็นผู้กำประกันหนี้ของบริษัท อัลไพน์ เรือลเอสเตท จำกัด ซึ่งเจ้าหน้าที่ของบริษัท อัลไพน์ เรือลเอสเตท จำกัด เป็นบริษัทที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) และอยู่ในกระบวนการที่จะมีการประมูลขายหนี้ การเข้าไปมีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด จึงอาจมีผลกระทบต่อชื่อเสียง และเพื่อประโยชน์จากการประนอมหนี้โดยมิให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจการต่อรองเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องให้นายชัยรัตน์ เชียงพฤกษ์ นางสาวบุญชู เจริญประดับ และนายวิชัย ช่างเหล็ก เป็นผู้ถือหุ้นแทน

โดยเหตุที่การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ในฐานะรองนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๓ วรรคสอง บัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ดังกล่าวต่อสาธารณะ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงไม่สามารถที่จะแจ้งรายการทรัพย์สิน (หุ้น) ที่อยู่ในชื่อ

ของบุคคลอื่นที่เป็นของตนเอง และ/หรือของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ได้ ด้วยเหตุผลดังที่พิจารณามาแล้ว การกระทำของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงเป็นการจงใจปกปิดข้อเท็จจริงไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าว

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว การไม่แสดงรายการหุ้นที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. นำเชื่อได้ว่าจะมีมูลเหตุจูงใจอีก คือ

๑. เพื่อมิให้ผู้ใดทราบว่าคุณ และ/หรือคู่สมรสได้หลีกเลี่ยง หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

ประเด็นนี้ มีข้อพิจารณาตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เรื่องการรายงานการได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ตามมาตรา ๒๔๖ มาตรา ๒๕๘ และมาตรา ๒๕๙ ซึ่งบัญญัติให้ผู้ถือหลักทรัพย์ต้องรายงานการถือหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นหรือลดลงของตน ทุกร้อยละ ๕ ต่อคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และเรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งห้ามซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่น และห้ามมิให้ทำการซื้อขายหลักทรัพย์โดยอำพรางเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิดตามมาตรา ๒๔๑ มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔

จากพยานหลักฐานปรากฏว่า บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ทะเบียนเลขที่ บจม. ๕๘ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)) มีทุนจดทะเบียนชำระแล้วในช่วงที่ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ จำนวน ๑๓๘,๖๐๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ ๑๐ บาท คิดเป็นเงิน ๑,๓๘๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท ณ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ และวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นวันยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี กรณีพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และกรณีพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี มาแล้ว ๑ ปี ตามลำดับ ปรากฏว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มีหุ้นในนามของตนเอง คู่สมรส และที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นในบริษัทดังกล่าว ดังนี้

หุ้น ณ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ๓๒,๕๒๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒๓.๗๕% ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด

LIRT

๒. คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ๓๔,๖๕๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

๓. นายชัยรัตน์ เชียงพุกภัย ๑,๖๕๗,๖๐๐ หุ้น คิดเป็น ๑.๑๕% ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้ว
ทั้งหมด

๔. น.ส.บุญชู เจริญประดับ ๒,๘๔๑,๗๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒.๐๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

๕. น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดิ์ ๕,๐๐๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๓.๖% ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้ว
ทั้งหมด

๖. นายวิชัย ช่างเหล็ก ๔๕,๗๖๓ หุ้น คิดเป็น ๐.๐๓๕% ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด
รวม ๕๕.๖๒๕%

หุ้น ณ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ๓๒,๕๒๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒๓.๗๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

๒. คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ๓๔,๖๕๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

๓. นายชัยรัตน์ เชียงพุกภัย ๑,๖๕๗,๖๐๐ หุ้น คิดเป็น ๑.๑๕% ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้ว
ทั้งหมด

๔. น.ส.บุญชู เจริญประดับ ๒,๘๔๑,๗๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒.๐๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

๕. นายวิชัย ช่างเหล็ก ๔๕,๗๖๓ หุ้น คิดเป็น ๐.๐๓๕% ของหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด
รวม ๕๒.๐๒๕%

หุ้น ณ วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ๓๒,๕๒๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒๓.๗๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

๒. คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ๓๔,๖๕๐,๐๐๐ หุ้น คิดเป็น ๒๕% ของหุ้นที่จำหน่าย
ได้แล้วทั้งหมด

รวม ๔๘.๗๕%

LIRT

เมื่อพิจารณาจำนวนหุ้นในบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร คู่สมรส และที่มีชื่อบุคคลอื่นถือแทนแล้วจะเห็นว่า เมื่อรวมเฉพาะจำนวนหุ้นของผู้มีชื่อถือแทน ซึ่งได้แก่ นายชัยรัตน์ เชียงพุกษ์ น.ส.บุญชู เจริญประดับ น.ส.ดวงดาว วงศ์ภักดี นายวิชัย ช่างเหล็ก จำนวนหุ้นดังกล่าวมีจำนวนถึงหรือเกินร้อยละ ๕ ของจำนวนหุ้นของบริษัทที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด แต่กลับไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่าได้มีการรายงานการได้มาหรือจำหน่ายหุ้นของบุคคลดังกล่าวต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตามมาตรา ๒๔๖ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากเจ้าของหุ้นที่แท้จริงได้กระจายหุ้นของตนเองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่นให้ไม่ถึงจำนวนร้อยละ ๕ ของจำนวนหุ้นของบริษัทที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด เพราะพยานหลักฐานการตรวจสอบของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ไม่ปรากฏว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ซึ่งถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวได้รายงานการได้มาหรือจำหน่ายหุ้นในบริษัทดังกล่าว เมื่อคิดรวมกับจำนวนหุ้นที่อยู่ในชื่อของ น.ส.บุญชู เจริญประดับ น.ส.ดวงดาว วงศ์ภักดี นายชัยรัตน์ เชียงพุกษ์ และนายวิชัย ช่างเหล็ก แต่อย่างไร ปรากฏเพียงการรายงานเฉพาะการจำหน่ายหุ้นทุกร้อยละห้าตามมาตรา ๒๔๖ ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ๓ ครั้ง เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๒ และวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓ และของคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ๑ ครั้ง เมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๔๓ ซึ่งไม่ได้คิดรวมหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน

การใช้ชื่อบุคคลอื่นไปทำการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ให้การสอดคล้องต้องกันกับนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ว่า เพื่อช่วยเหลือนายวันชัย หงษ์เหิน สามีนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ซึ่งทำงานอยู่ที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กัทธรณกิจ จำกัด ให้มีผลงานนั้น ทิศระห์แล้วเห็นว่า เป็นเหตุผลที่ไม่มีน้ำหนักน่ารับฟัง ตรงกันข้ามนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ให้การว่า นายวันชัย หงษ์เหิน สามีนางทำงานเป็นพนักงานเทรดเดอร์ทำหน้าที่เคาะกระดานหุ้นจะเป็นผู้แนะนำว่าควรจะเล่นหุ้นของบริษัทใด ทั้งยังปรากฏพยานหลักฐานน่าเชื่อว่า การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น มีการใช้ชื่อผู้ถือหุ้นแทนไปทำการซื้อขายหุ้นกันเอง อาทิ การซื้อหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) ของ น.ส.บุญชู เจริญประดับ เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ จำนวน ๕๐๐,๐๐๐ หุ้น หุ้นละ ๑๖๔ บาท มูลค่า ๘๒,๕๑๐,๐๐๐ บาท (รวมค่าธรรมเนียมซื้อ ๐.๕%) ตรงกับจำนวนหุ้นที่ น.ส.ดวงดาว วงศ์ภักดี ขายไปในวันที่ ๓ และ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

พฤติการณ์ของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นน่าเชื่อว่าเป็นการดำเนินการโดยไม่สุจริต เพราะหากเป็นการดำเนินการโดยสุจริต ก็ไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทน ซึ่งน่าเชื่อว่าการกระทำดังกล่าว ก็เพื่อเป็นการปกปิดมิให้บุคคลใดทราบว่ามีหุ้นที่อยู่ในชื่อของ น.ส.บุญชู เจริญประดับ นายชัยรัตน์ เชียงพุกษ์ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี นายวิชัย ช่างเหล็ก เป็นของตนและ/หรือคู่สมรส ทั้งนี้ก็เพื่อมิให้บุคคลภายนอกล่วงรู้ถึงจำนวนหุ้นที่แท้จริงของตนและ/หรือคู่สมรสในบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) จึงหลีกเลี่ยงการรายงานการได้มาหรือการจำหน่ายหลักทรัพย์ ทุกร้อยละ ๕ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่โปร่งใส นอกจากนั้นยังได้อาศัยชื่อของผู้อื่นกระทำการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งน่าจะเข้าข่ายการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ห้ามมิให้ทำการซื้อขายหลักทรัพย์โดยอำพราง เพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิดว่าขณะใดขณะหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหลักทรัพย์นั้นได้มีการซื้อขายกันมาก หรือราคาของหลักทรัพย์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด และเป็นการทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ซึ่งในที่สุดบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากการซื้อขายหลักทรัพย์นั้นยังคงเป็นบุคคลคนเดียวกัน ทั้งเป็นการอาศัยข้อมูลภายในที่ตนรู้ใช้ในการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อันเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

๒. เพื่อมิให้บุคคลใดทราบว่าคุณและ/หรือคู่สมรส มีพฤติกรรมก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้

ระบบการเสียภาษีเงินได้จากการซื้อขายหุ้นตามประมวลรัษฎากร กรมสรรพากรได้มีหนังสือลับ-ด่วนที่สุด ที่ กค. ๐๘๑๑/๖๓๒ ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาระภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากรให้ทราบ ซึ่งจากคำชี้แจงดังกล่าวสามารถสรุปเฉพาะประเด็นเรื่องภาษีเงินได้ที่จะนำมาพิจารณาได้ดังนี้

(๑) การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์นั้น ผู้ขายหุ้นได้รับการยกเว้นไม่ต้องนำเงินได้จากการขายหุ้นไปคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และผู้ซื้อหุ้นในกรณีนี้ไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

(๒) กรณีบุคคลธรรมดาได้รับโอนหุ้นมาโดยเสน่หา ถือเป็นเงินได้พึงประเมินที่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งการคำนวณเงินได้พึงประเมินให้ถือตามราคาหรือค่าอันพึงมีในวันที่ได้รับโอนหุ้นตามมาตรา ๕ ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร

จากพยานหลักฐานข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นวันที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ได้สั่งซื้อหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) ผ่านโบรกเกอร์บริษัทหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจ จำกัด จำนวน ๔,๕๐๐,๐๐๐ หุ้น ราคาหุ้นละ ๑๖๕ บาท เป็นเงิน ๗๓๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท และปรากฏว่าเป็นการซื้อหุ้นจาก น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี ผู้มีชื่อถือหุ้น แทนพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ในเรื่องนี้ นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ให้การว่า ไม่ได้ซื้อหุ้นดังกล่าวแต่อย่างใด แต่คุณหญิงพจมาน ฯ เป็นคนแบ่งหุ้นให้ เมื่อพิจารณาประกอบ คำให้การของนางกาญจนาภา หงษ์เหิน ซึ่งให้การว่า การซื้อขายหุ้นในวันดังกล่าวเป็นการดำเนินการ ในระบบซื้อขาย โดยคุณหญิงพจมาน ฯ เป็นผู้สั่งให้คนดำเนินการซื้อขายผ่านบริษัทโบรกเกอร์ โดยขายหุ้น ของ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี จำนวน ๔.๕ ล้านหุ้น ให้แก่นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ แต่คุณหญิง พจมาน ชินวัตร เป็นผู้ชำระเงินค่าซื้อแทนนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ เมื่อบริษัทโบรกเกอร์ได้รับค่าซื้อ หุ้นแล้วก็ได้ออกเช็คชำระราคาค่าหุ้นให้แก่ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี ผู้มีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นเป็นเช็คขีดคร่อม A/C Payee Only ระบุชื่อ น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี แล้วตนก็ได้นำเช็คดังกล่าวไปเข้าบัญชี คุณหญิง พจมาน ชินวัตร ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ การดำเนินการดังกล่าวต้องเสียค่าธรรมเนียมนายหน้าในการซื้อ และการขายให้โบรกเกอร์ร้อยละ ๐.๕ ของราคาซื้อขาย รวมการซื้อขายรายนี้เสียค่าธรรมเนียมนายหน้า ร้อยละ ๑ เมื่อพิจารณาพยานหลักฐานและคำให้การดังกล่าวแล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า การโอนหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) ในวันดังกล่าวมิใช่เป็นการซื้อขาย แต่เป็นการให้โดยเสนหา ซึ่งระบบการชำระภาษีเงินได้ในเรื่องนี้เป็นภาระที่ผู้รับโอนหุ้นต้องนำราคาหุ้น ที่ได้รับโอนมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ แต่จากการตรวจสอบการเสียภาษีเงินได้ของนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ในปีภาษี ๒๕๕๐ ไม่ปรากฏว่า นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ได้นำราคาหุ้นดังกล่าวมารวมเป็น เงินได้เพื่อชำระภาษีเงินได้แต่อย่างใด

พฤติการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ได้ใช้วิธีการของระบบการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเสียค่าธรรมเนียมให้โบรกเกอร์ใน การซื้อร้อยละ ๐.๕ และเสียค่าธรรมเนียมในการขายอีกร้อยละ ๐.๕ โดยไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ แทนการยกให้โดยเสนหา ซึ่งจะต้องเสียภาษีเงินได้ของเงินได้ส่วนที่เกิน ๔ ล้านบาท ร้อยละ ๓๗ อันเป็น การหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ของคนหรือนุคคลใกล้ชิด (หากผู้รับให้ไม่มีเงินชำระภาษีเงินได้และผู้ให้ยังคงประสงค์จะให้ ผู้ให้ต้องเป็นผู้ชำระภาษีเงินได้แทน) นอกจากนั้นการกระทำดังกล่าวก็น่าจะเข้าข่าย เป็นการกระทำการอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งห้ามมิให้ทำการซื้อขายหลักทรัพย์

โดยอำนาจเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิดว่าขณะใดขณะหนึ่งหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหลักทรัพย์นั้นได้มีการซื้อขายกันมาก หรือราคาของหลักทรัพย์นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด และเป็นการทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ซึ่งในที่สุดบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากการซื้อขายหลักทรัพย์นั้นยังคงเป็นบุคคลคนเดียวกันตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ด้วย

มติคณะกรรมการ ป.ป.ช.

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ ๕๘/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ แล้วเห็นว่า การที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ได้ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือทรัพย์สินแทนนั้น น่าเชื่อว่าเป็นการดำเนินการโดยไม่สุจริต เพราะหากดำเนินการโดยสุจริตก็ไม่มีเหตุผลและความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทน ดังนั้น การไม่แสดงรายการหุ้นของตนและ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ซึ่งอยู่ในชื่อของบุคคลอื่นนั้น จึงเป็นการกระทำโดยจงใจที่จะปกปิดรายการหุ้นดังกล่าวมิให้บุคคลภายนอกและสาธารณชนทราบว่าหุ้นดังกล่าวเป็นของตน ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลทางธุรกิจกล่าวคือ เพื่อให้มีบุคคลครบตามกฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ขอความช่วยเหลือ เพื่อให้มีเสียงข้างมาก เพื่อให้มีชื่อเสียงกรณีบริษัทที่ไปลงทุนมีภาระหนี้สิน อีกทั้งการดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดนั้นต้องพยายามดำเนินการให้ได้เปรียบในเชิงการค้า การดำเนินการให้ได้เปรียบในเชิงการค้าต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนเป็นจำนวนมาก อาทิ การเข้าไปครอบงำกิจการหรือ Take Over บริษัทต่าง ๆ รวมทั้งการทำธุรกรรมเชื่อมโยงระหว่างบริษัทในเครือของตนเอง บางครั้งไม่สามารถเปิดเผยชื่อของตนเองและ/หรือคู่สมรสได้ จึงต้องใช้ชื่อของบุคคลอื่นแทน นอกจากนี้การตรวจสอบก็ปรากฏพยานหลักฐานน่าเชื่อว่า การที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่แสดงรายการหุ้นที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นน่าจะมีมูลเหตุจงใจอีกคือ เพื่อให้มีผู้ใดทราบว่าตนและ/หรือคู่สมรสได้หลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เรื่องการรายงานการได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ทุกร้อยละ ๕ กล่าวคือ เมื่อรวมจำนวนหุ้นของผู้มีชื่อถือแทนเข้าด้วยกันของหุ้นในบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) แล้ว มีจำนวนถึงหรือเกินร้อยละ ๕ ซึ่งต้องรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานการรายงานการได้มาหรือจำหน่ายหุ้นดังกล่าว เรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งห้ามซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่น และห้ามมิให้ทำการซื้อขายหลักทรัพย์โดยอำนาจเพื่อให้บุคคลทั่วไปหลงผิด อาทิ การซื้อขายหุ้นระหว่างผู้มีชื่อถือหุ้นแทนด้วยกันเอง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ เช่น การโอนหุ้นในบริษัท ชินวัตร

คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จำนวน ๔.๕ ล้านหุ้น มูลค่า ๗๓๘ ล้านบาท ให้นายบรรณพงษ์ ดามาพงศ์ ซึ่งนายบรรณพงษ์ ๗ ให้การว่าเป็นการยกให้โดยเสนหา ซึ่งตามหลักกฎหมายต้องเสียภาษีเงินได้ตามราคาค่าหุ้นในวันที่รับโอนสำหรับส่วนที่เกิน ๔ ล้านบาท ร้อยละ ๓๗ แต่การโอนหุ้นในเรื่องนี้ก็ไปใช้วิธีการของระบบซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีแต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมให้โบรกเกอร์ในการซื้อ ร้อยละ ๐.๕ และขายร้อยละ ๐.๕ แทน

ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงไม่สามารถที่จะระบุหรือแสดงจำนวนหุ้นที่อยู่ในนามของบุคคลอื่นว่าเป็นของตนเอง และ/หรือคุณหญิงพจมาน ชินวัตร คู่สมรส ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ เพราะบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ดังกล่าวต้องเปิดเผยต่อสาธารณะตามมาตรา ๒๕๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วจึงมีมติคะแนนเสียง ๘ ต่อ ๑ เสียง เกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา ๒๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาฉบับลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๔ และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๔ และ ๒ เมษายน ๒๕๔๔ พร้อมพยานหลักฐานสรุปได้คือ

๑. ผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ แต่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นรองนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ ในสมัยที่ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี และอยู่ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เป็นรัฐมนตรี (แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา) ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ โดยมีบทกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนแต่อย่างใด

ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ เนื่องจากการพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ (ครั้งที่ ๒) ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ

ป.ป.ป.) ซึ่งทำหน้าที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) จะออกระเบียบตามที่กำหนดไว้ในวรรคสองของมาตรา ๓๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ซึ่งระบุในระเบียบข้อ ๓ ว่า ใครบ้างคือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และในข้อ ๑๐ ว่า ให้ผู้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ทำตามแบบและรายละเอียดที่คณะกรรมการกำหนด จึงเห็นได้ชัดเจนว่าก่อนที่จะมีระเบียบดังกล่าว ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงยังไม่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เพราะคณะกรรมการ ป.ป.ป. ยังมิได้กำหนดแบบและรายละเอียด เมื่อยังมีได้กำหนดแบบและรายละเอียดจึงไม่มีใครสามารถทราบได้ว่าใครบ้างจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ต้องยื่นตามแบบใด และต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แสดงทรัพย์สินอะไรของผู้ใดบ้าง ดังนั้น ถ้าจะมีการกำหนดแบบและรายละเอียดเกี่ยวกับการยื่นก่อนจะมีระเบียบดังกล่าวออกมาใช้บังคับ ย่อมมิใช่กำหนดตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เพราะรายละเอียดและวิธีปฏิบัติทั้งปวงจะใช้ได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของศาลรัฐธรรมนูญก่อนตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ ผู้ร้องได้อ้างหนังสือของเลขธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. ถึงเลขธิการสภาผู้แทนราษฎร เลขธิการวุฒิสภา ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และนายกเมืองพัทยา ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ป. ที่ นร. ๑๕๐๕/๑๘๓๖๕, นร. ๑๕๐๕/๑๘๓๗๐ และ นร. ๑๕๐๕/๑๘๔๓๖ - ๑๘๔๕๒ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ และ นร. ๑๕๐๕/๑๘๔๕๕ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ ได้ส่งแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปให้บุคคลตามที่ระบุในหนังสือดังกล่าวต่อสำนักงาน ป.ป.ป. ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนั้น ผู้ถูกร้องถือว่านอกจากรัฐธรรมนูญจะไม่ได้ให้อำนาจเลขธิการสำนักงาน ป.ป.ป. ดำเนินการดังกล่าวแล้ว (เพราะเป็นอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ป.) เลขธิการสำนักงาน ป.ป.ป. ก็ได้ส่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีดำเนินการด้วย เพราะผู้ถูกร้องมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และไม่ได้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ตามที่ระบุในหนังสือของสำนักงาน ป.ป.ป. ดังกล่าว และกำหนดเวลา ๓๐ วันที่เลขธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. ให้ยื่นก็ตรงกับวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาทั้งหมด ผู้ถูกร้องจึงไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แต่การที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ไว้ในครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ เป็นการยื่นโดยผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ต้องยื่น

สำหรับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๑ แม้จะเป็นการยื่นภายหลังจากที่ระเบียบตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง ออกใช้บังคับแล้ว (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑) ก็ตาม แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่าด้วยการแสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ (มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖) จะมีผลใช้บังคับแต่วันที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ออกระเบียบตามมาตรา ๓๒๑ วรรคสอง แล้ว ซึ่งตามคำนิยามในข้อ ๓ ของระเบียบดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (อันได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และบุคคลอื่นๆ) ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ตามกำหนดเวลาตามข้อ ๑๓ และเมื่อข้อ ๒ ของระเบียบดังกล่าวได้กำหนดว่า “ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” (วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ จึงต้องหมายความว่า ผู้ที่จะถือว่าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามระเบียบนี้ ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี หรือตำแหน่งอื่นๆ ที่กำหนดไว้ในข้อ ๓) อยู่ในวันที่ระเบียบนั้นใช้บังคับ นอกจากนั้น ระเบียบข้อ ๑๓ วรรคสอง ที่ว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ตาม (๒) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ อีกครั้งหนึ่ง ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย” นั้น คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ในข้อดังกล่าวก็ย่อมต้องหมายความถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในวันที่ประกาศดังกล่าวใช้บังคับด้วยเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปก่อนหน้าที่ระเบียบดังกล่าวจะใช้บังคับ ผู้ถูกร้องจึงไม่ใช่ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามความหมายของระเบียบดังกล่าว ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีแต่อย่างใด การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ได้กระทำไปจึงมีลักษณะเป็นการยื่นไปโดยสมัครใจมิได้อยู่ในข่ายถูกบังคับตามกฎหมายเช่นเดียวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒

การที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ มาโดยตลอดไม่ว่าจะมีกฎหมายให้ผู้ถูกร้องต้องยื่นหรือไม่ก็ตาม เพราะผู้ถูกร้องคิดว่าการเป็นนักการเมืองต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส การตรวจสอบได้ ในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อนหน้านี้ (ผู้ถูกร้องเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี การกระทรวงการต่างประเทศ และรองนายกรัฐมนตรีมาก่อน) ขณะนั้นยังไม่มียกกฎหมายใดบังคับว่า รัฐมนตรี และ/หรือรองนายกรัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แต่ผู้ถูกร้องก็ได้จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ประกาศโดยเปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบได้ทุกครั้ง เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป และเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองครั้งนี้ เมื่อมีการส่งแบบบัญชีแสดง

รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ มาให้ ผู้ถูกร้องจึงไม่มีข้อขัดข้องใดที่จะไม่ดำเนินการแจ้งทรัพย์สินตามที่เคยปฏิบัติมา

๒. ถ้าผู้ถูกร้องจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กรณีของผู้ถูกร้องก็ไม่อยู่ในข่ายบังคับของมาตรา ๒๕๕

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตั้งแต่มาตรา ๒๕๑ ถึงมาตรา ๒๕๖ จะเห็นว่า มีถ้อยคำที่เกี่ยวข้องอยู่ ๒ คำ คือคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” และคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง” ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๔ สำหรับมาตรา ๒๕๕ อันเป็นบทบัญญัติลงโทษนั้นได้บัญญัติให้ใช้เฉพาะกับ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” เท่านั้น เมื่อเป็นบทลงโทษจึงต้องแปลความโดยเคร่งครัดว่า มิได้หมายความขยายไปถึง “ผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง” ไปแล้ว

จากถ้อยคำและสาระที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เห็นได้ชัดว่าเจตนารมณ์ของการบัญญัติมาตรา ๒๕๕ มิได้มุ่งหมายถึงบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วโดยไม่มีตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เหลืออยู่ เพราะบทลงโทษที่กำหนดไว้คือ “การให้พ้นจากตำแหน่ง” เมื่อบุคคลนั้นมิได้ดำรงตำแหน่งใดๆ อีกแล้ว การให้พ้นจากตำแหน่งจึงย่อมเป็นไปไม่ได้ แม้จะมีบทลงโทษอีกประการหนึ่งคือ การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี ก็ตาม แต่ก็เป็นบทกำหนดโทษที่ต่อเนื่องจากโทษ “การให้พ้นจากตำแหน่ง” กล่าวคือ โทษตามที่ระบุในมาตรา ๒๕๕ กำหนดไว้ ๒ อย่างควบคู่กัน ไม่ใช่อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว เพราะมาตรา ๒๕๕ ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง...และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง...เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง” เมื่อผู้ถูกร้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ทางการเมืองตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว การพ้นจากตำแหน่งอันเป็นโทษประการแรกจึงมีไม่ได้ และเมื่อโทษประการแรกมีไม่ได้ การกำหนดโดยห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ ต่อไปเป็นเวลา ๕ ปี ที่ให้เริ่มนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งดังกล่าว อันเป็นโทษประการที่สองจึงเกิดขึ้นไม่ได้เช่นกัน แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญที่เป็นบทบัญญัติลงโทษตามมาตรา ๒๕๕ นี้มิได้มุ่งหมายให้ใช้กับบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปก่อนแล้ว คงใช้เฉพาะกับกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหา ยังดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ขณะถูกกล่าวหาเท่านั้น

นอกจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว ต่อมามีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ ได้กล่าวด้วยข้อความเดียวกันและขยายความเพิ่มเติมชัดเจนขึ้นว่า “...เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า เป็นการจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด

ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองที่ดำรงอยู่... ฯลฯ...” แสดงให้เห็นเจตนากรณีโดยชัดแจ้งว่าบทลงโทษดังกล่าวเป็นบทลงโทษที่กำหนดไว้เฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น เพราะใช้คำว่า “ที่ดำรงอยู่” ประกอบกับคำว่า “ให้พ้นจากตำแหน่ง”

และเมื่อพิจารณาประกอบโทษที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ มาตรา ๑๑๕ ซึ่งเป็นบทลงโทษที่ฝ่าฝืนมาตรา ๓๔ ด้วยแล้ว จะเห็นว่าแม้โทษทางอาญาก็มิได้มุ่งหมายจะลงโทษผู้ที่มีได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีก กล่าวคือ มาตรา ๑๑๕ บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชี...หรือจงใจ...ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน...” เมื่อกฎหมายบัญญัติลงโทษเจาะจงกับผู้ดำรงตำแหน่งได้ไว้โดยเฉพาะ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ (แม้จะเคยเป็นมาก่อนก็ตาม) จะไม่อยู่ในข่ายที่จะถูกลงโทษตามกฎหมายเช่นนั้น (มาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ว่าหมายถึง “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ด้วย กรณีดังกล่าวจึงนำมาใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณามาตราอื่นๆ ของพระราชบัญญัติเดียวกันนี้จะเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นว่าที่ใดที่กฎหมายประสงค์จะให้รวมถึงบุคคลซึ่งพ้นตำแหน่งไปแล้วด้วย ก็จะมีบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า “เคยเป็น” หรือ “ผู้ซึ่งพ้นจากการเป็น” เช่น มาตรา ๑๐๐ ซึ่งบัญญัติห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ แต่จะให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่เคยเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่พ้นจากตำแหน่งไปแล้วด้วย จึงได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๑ ว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๐ มาใช้บังคับกับการดำเนินกิจการของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึง ๒ ปีโดยอนุโลม หรือในมาตรา ๑๐๓ วรรคสอง บัญญัติว่า “บทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของผู้ซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึง ๒ ปีด้วยโดยอนุโลม”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เห็นได้ว่าทั้งบทบัญญัติ มาตรา ๒๕๕ ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๓๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ ไม่อาจนำมาใช้กับกรณีของผู้ถูกร้องได้ เพราะผู้ถูกร้องมิได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในวันที่ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่เป็นคดีความอยู่ในขณะนี้ กรณีของผู้ถูกร้องเป็นเรื่องการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว จึงอาจต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๔ ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. มิได้ดำเนินการในลักษณะนี้แต่ประการใด ดังนั้นผู้ร้องจึงไม่อาจดำเนินการตามมาตรา ๒๕๕ กับผู้ถูกร้องได้

๓. มติของผู้ร้องที่ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะมีบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. แล้วเข้าร่วมประชุมและมีมติด้วย ผู้ร้องจึงไม่อาจนำมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นมาร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ วรรคสาม และมาตรา ๒๕๘ วรรคสอง บัญญัติว่า ผู้ใดซึ่งดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด หากได้รับเลือกจากวุฒิสภาโดยได้รับความยินยอมของบุคคลนั้นแล้ว จะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ได้ต่อเมื่อได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการหรือจากการเป็นลูกจ้างดังกล่าวภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือก ถ้าผู้นั้นมิได้ลาออกให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยรับเลือกให้เป็นกรรมการ ป.ป.ช. และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ มาตรา ๑๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๑ (๓) ก็ได้บัญญัติมีความหมายทำนองเดียวกัน ส่วนมาตรา ๒๕๘ วรรคสาม มาตรา ๒๖๐ (๕) และมาตรา ๒๕๘ (๓) ของรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กรรมการ ป.ป.ช. พ้นจากตำแหน่งเมื่อไปดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ มาตรา ๑๓ (๕) ประกอบกับมาตรา ๑๑ (๓) ได้บัญญัติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญดังกล่าวด้วย

โดยปรากฏข้อเท็จจริงว่า คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา กรรมการ ป.ป.ช. คนหนึ่ง ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด กรรมการบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด และเป็นลูกจ้างจัดทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด อีกด้วย ในวันที่ได้รับเลือกและหลังวันที่ได้รับโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตลอดมาจนถึงวันที่ลาออกจากกรรมการ ป.ป.ช. สำหรับตำแหน่ง กรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด คุณหญิงปรีญา ฯ ได้ลาออกเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๔ โดยอ้างเหตุที่ไม่ได้ลาออกว่าลืม การดำรงตำแหน่งของคุณหญิงปรีญา ฯ จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ฯ และต้องพ้นจากตำแหน่งไปตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยต้องพ้นจากการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ อันเป็นวันหลังจากที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งแล้ว และอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการ ป.ป.ช. คุณหญิงปรีญา ฯ ได้ลงชื่อในแบบนำเสนอส่งบุคคลและบัญชีกำไรขาดทุน (แบบ ส.บช. ๓) และงบดุล งบกำไรขาดทุนและกำไรสะสมในฐานะผู้ทำบัญชี และฐานะกรรมการผู้มีอำนาจทำการแทนของบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด คุณหญิงปรีญา ฯ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าลืม

หรือไม่รู้อย่างมีตำแหน่งกรรมการและเป็นลูกจ้างของบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด นอกจากคุณหญิงปรีญา ฯ จะรู้เหตุที่ทำให้ตนพ้นจากตำแหน่งแล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งคณะก็รู้เช่นเดียวกัน เพราะได้มีประชาชนเข้ายื่นหนังสือต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงการดำรงตำแหน่งในบริษัทดังกล่าวของคุณหญิงปรีญา ฯ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงถือว่าคุณหญิงปรีญา ฯ ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ว่าจะก่อนหรือภายหลังการพิจารณาคดีนี้ก็ตามย่อมมีผลดังนี้คือ (๑) กรณีที่ถือว่า คุณหญิงปรีญา ฯ ไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ ป.ป.ช. มาตั้งแต่ต้น การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งปวงย่อมเสียไป เพราะมีจำนวนกรรมการไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ คือต้องประกอบด้วยประธานหนึ่งคนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๘ คน ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๕๓ และ (๒) กรณีที่ถือว่า คุณหญิงปรีญา ฯ พ้นตำแหน่งในภายหลังการได้รับแต่งตั้ง คุณหญิงปรีญา ฯ ย่อมไม่มีสิทธิหรืออำนาจที่จะเข้าประชุมหรือกระทำการใดในฐานะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ การใดที่ได้กระทำไปแล้วย่อมใช้ไม่ได้ รวมทั้งการทำหน้าที่เป็นประธานอนุกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง และท้ายที่สุดมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ซึ่งมีคุณหญิงปรีญา ฯ เป็นผู้รายงานผลการสอบสวนและร่วมประชุมอยู่ด้วย ทั้งนี้ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

ก) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๔-๖๓๕/๒๕๕๒

ข) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕/๒๕๐๔

เมื่อมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ และผู้ถูกร้องได้ชี้แจงต่อศาลด้วยว่า ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ที่บัญญัติว่า “ถ้าปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือการแต่งตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นเหตุให้ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่” การนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาอ้างของผู้ร้องเพื่อทำการดำเนินงานหรือการมีมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มีคุณหญิงปรีญา ฯ ร่วมด้วยไม่กระทบกระเทือนถึงนั้นไม่ได้ เพราะพระราชบัญญัติที่อ้างถึงดังกล่าว มาตรา ๔ บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่ ฯลฯ (๒) องค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ ฯลฯ” เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายดังกล่าว จึงไม่อาจนำมาตรา ๑๕ ของกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับกับกรณีนี้ได้

๔. ผู้ร้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรีบร้อน ไม่ใช่โอกาสตามสมควรแก่ผู้ถูกร้องในการชี้แจงจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องได้รับการพิจารณาอย่างไม่เที่ยงธรรม และผู้ร้องก็ได้ปฏิบัติตามระเบียบของผู้ร้อง

เหตุที่ผู้ร้องดำเนินการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องสืบเนื่องมาจากผู้ถูกร้องเป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ซึ่งได้ประกาศนโยบายที่ประชาชนส่วนมากให้ความสนใจ และจะสนับสนุนผู้สมัครสังกัดพรรคจำนวนมาก และมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ คาดว่าจะมีมากพอที่จะเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลชุดต่อไป จากกระแสดังกล่าวจึงเกิดการแข่งขันทางการเมืองอย่างสูงระหว่างพรรคไทยรักไทยกับพรรคการเมืองที่มีหัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น และมีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อใกล้จะหมดวาระของสภาผู้แทนราษฎร ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีการดำเนินการต่างๆ ทุกวิถีทางเพื่อขัดขวางและกีดกันไม่ให้ผู้สมัครสังกัดพรรคไทยรักไทยได้รับเลือกจำนวนมากถึงขนาดสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ และเพื่อไม่ให้ผู้ถูกร้องเป็นนายกรัฐมนตรี และไม่สามารถดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตยตามปกติได้ จึงมีการเสนอข่าวทางสื่อมวลชนว่าผู้ถูกร้องปิดบังซ่อนเร้นหุ้น และมีการอ้างว่า ว่าที่ร้อยตรี เสี่ยมบุษบาบาน ได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓ ร้องขอให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้อง ซึ่งขณะนั้นคาดว่าจะมีการเลือกตั้งเกิดขึ้น

เมื่อมีการเรียกร้องดังกล่าว ประธานกรรมการ ป.ป.ช. (นายโอกาส อรุณินท์) ได้นำเรื่องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบอย่างเร่งด่วนโดยรีบให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ลงมติรับเรื่องไว้เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓ และหลังจากนั้นเพียง ๒ วัน ก็แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินรายผู้ถูกร้องต่างๆ ที่ก่อนหน้านั้นระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ สภาผู้แทนราษฎรได้มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะและมีการอภิปรายเรียกร้องให้ผู้ร้องดำเนินการกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง สังกัดพรรคร่วมรัฐบาลที่ปิดบังซ่อนเร้นหุ้นไปให้คนขายไก่ย่างถือแทน และต่อมาในปลายปี ๒๕๔๓ ก็มีการร้องขอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตรวจสอบรัฐมนตรีผู้หนึ่งที่ไม่แจ้งรายการทรัพย์สินซึ่งเป็นหุ้นบริษัท เดอะ คอรัล รีฟ คาบานา จำกัด จำนวน ๖ ล้านบาท แต่ผู้ร้องไม่สนใจโดยปล่อยให้เรื่องเงียบหายไปจนกระทั่งบัดนี้ นอกจากนี้ก่อนหน้าที่ว่าที่ร้อยตรี เสี่ยม ๑ ยื่นหนังสือร้องเรียนดังกล่าวได้มีประชาชนกว่า ๑๖๐,๐๐๐ คน ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๐๔ เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ถอดถอน นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในข้อหา มีพฤติการณ์สื่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ประธานวุฒิสภาได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา ๓๐๕ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. รับเรื่องเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นเวลาก่อนจะรับหนังสือของว่าที่ร้อยตรี เสงี่ยม ฯ แต่ประธาน ฯ กลับปล่อยเวลาให้ล่วงเลยมานานถึง ๑ เดือนเศษ จึงได้มีการลงมติเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยออกคำสั่งแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งใช้เวลาทั้งหมดถึง ๕๘ วันนับแต่วันรับเรื่อง และไม่ปรากฏความคืบหน้าของการไต่สวนแต่อย่างใด จนกระทั่งบุคคลที่ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปเอง อันต่างจากกรณีของผู้ถูกร้องซึ่งใช้เวลาเพียง ๗ วันเท่านั้น ก็เริ่มตรวจสอบและมีการแถลงข่าวความคืบหน้าเกือบทุกวัน ทั้งนี้ เพื่อให้สื่อมวลชนและสาธารณชนคล้อยตามว่าผู้ถูกร้องกระทำความผิดตามข้อร้องเรียนแล้ว โดยชี้นำต่างๆ นานา เช่น แม้จะล้มแสดงรายการทรัพย์สินเพียงบางรายการก็แก้ตัวไม่ได้ หรือผู้ถูกร้องและคู่สมรสเป็นบุคคลเดียวกัน จะอ้างว่าไม่ทราบถึงการกระทำของคู่สมรสไม่ได้ หรือจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายก็ไม่ได้ หรือได้ประโยชน์ทางด้านเลี้ยงกฎหมาย ก.ล.ด. และหลีกเลี่ยงการเสียภาษี ถือว่าจงใจ เป็นต้น ทั้งๆ ที่ขณะนั้น คณะอนุกรรมการ ฯ ยังตรวจสอบไม่เสร็จ

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น มีผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่ามีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สังกัดพรรคการเมืองที่เป็นแกนนำของรัฐบาลขณะนั้น ๒ คน คือ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินซึ่งเป็นหุ้นส่วนเช่นเดียวกับผู้ถูกร้อง คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงนำเรื่องการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ดังกล่าวนี้นรวมอยู่ในคราวเดียวกัน เพื่อสร้างภาพให้ประชาชนเข้าใจว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. มิได้เลือกปฏิบัติ แต่เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ๒ คน รับว่าไม่ได้ยื่นแสดงหุ้นในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ จริง แต่เป็นเพราะหลงลืม ผู้ร้องก็เปลี่ยนท่าทีการตรวจสอบใหม่โดยชี้นำต่อสาธารณชนล่วงหน้าก่อนลงมติว่า ถ้าเหตุที่ไม่แจ้งเป็นเพราะหลงลืม ไม่เป็นความผิด ทั้งนี้ เพื่อช่วยเหลือบุคคลทั้งสอง แล้วก็เปลี่ยนแนวการตรวจสอบผู้ถูกร้องใหม่ว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งแสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นหุ้นที่ให้ผู้อื่นถือแทนเป็นความผิด

เมื่อตั้งอนุกรรมการตรวจสอบแล้ว ผู้ร้องมิได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบหรือให้ชี้แจงกรณีที่ไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นหุ้นให้ผู้อื่นถือแทนแต่อย่างใด เมื่อผู้ถูกร้องทราบจากหนังสือพิมพ์ก็ได้แจ้งไปยังประธานกรรมการผู้ร้องเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ว่าจะไปชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมแสดงหลักฐานประธานอนุกรรมการ ฯ จึงได้ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเรื่องหุ้นของ ๑๗ บริษัท กับให้ไปพบในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และแจ้งด้วยว่าถ้ามีเหตุขัดข้องประการใดก็ให้แจ้งประธานอนุกรรมการทราบ แต่ผู้ร้องกลับให้ข่าวสาธารณชนชี้นำให้เห็นว่าผู้ถูกร้องมีพฤติการณ์ประวิงเวลา ทำให้ถูกสาธารณชนและสื่อมวลชน

มองว่าเป็นผู้ผิดตั้งแต่ผู้ร้องยังไม่ได้พิจารณาลงมติ ผู้ถูกร้องก็ได้ทำหนังสือชี้แจงไปบางส่วนเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ โดยแจ้งความจำนงด้วยว่าจะไปชี้แจงด้วยตนเองหลังจากเสร็จภารกิจเลือกตั้งคือหลังวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๔ แต่คณะอนุกรรมการฯ กลับไม่ยอม ผู้ถูกร้องจึงได้ชี้แจงเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษรอีก ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ หลังจากนั้นผู้ถูกร้องและคู่สมรสก็ได้ไปให้ถ้อยคำต่อคณะอนุกรรมการฯ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๓ และขอให้เรียกเอกสารจากบุคคลภายนอกมาประกอบการตรวจสอบเพิ่มเติม แต่ในระหว่างนั้นคณะอนุกรรมการฯ กลับรับสรุปผลการตรวจสอบโดยไม่รอเอกสารที่ผู้ถูกร้องได้ขอให้เรียกจากบุคคลภายนอกมาประกอบการตรวจสอบ จากนั้นได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบในวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ เมื่อเวลาประมาณ ๒๐.๐๐ นาฬิกา แล้วรีบส่งเฉพาะรายงานการตรวจสอบซึ่งมีจำนวน ๖๖ หน้า ให้ประธานกรรมการผู้ร้องทันทีในเช้าวันรุ่งขึ้น เวลา ๕.๐๐ น. ส่วนเอกสารประกอบอื่นอีกกว่า ๗,๐๐๐ แผ่น คณะอนุกรรมการฯ ไม่จัดส่งให้คณะกรรมการเพื่อประกอบการพิจารณา

ภายหลังจากได้รับรายงานผลการตรวจสอบ ประธานกรรมการผู้ร้องสั่งการในวันเดียวกันนั้นเองให้นำรายงานการตรวจสอบเข้าพิจารณาในการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครั้งที่ ๕๗/๒๕๕๓ วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยกำหนดนัดประชุมเพื่อลงมติผลการตรวจสอบในการประชุมครั้งที่ ๕๘/๒๕๕๓ ในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ และในการประชุมครั้งที่ ๕๕/๒๕๕๓ ในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๓ เวลา ๕.๐๐ น. โดยจัดส่งสำเนารายงานการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการฯ ให้กรรมการแต่ละคนในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ และได้ลงมติในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ทำให้กรรมการแต่ละท่านได้มีโอกาสอ่านแต่เฉพาะรายงานสรุปผลการตรวจสอบของคณะอนุกรรมการเท่านั้น การพิจารณาจึงเป็นไปตามผลสรุปของคณะอนุกรรมการโดยไม่อาจตรวจสอบและใช้ดุลพินิจของตนเองได้แต่อย่างใด ดังนั้นมติของคณะกรรมการดังกล่าวจึงมาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ผิดพลาด ในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ นั้น ซึ่งเป็นวันประชุมและได้มีการลงมตินั้น ประธานกรรมการผู้ร้องได้สั่งเลื่อนวาระพิจารณารายงานผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินรายผู้ถูกร้องซึ่งเดิมกำหนดไว้ในลำดับท้ายๆ ตามหนังสือนัดประชุมครั้งที่ ๕๘/๒๕๕๓ ขึ้นมาพิจารณาเป็นลำดับต้นก่อนระเบียบวาระอื่นๆ อย่างมีพิรุณ ทั้งๆ ที่ไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือมีเหตุผลสมควรที่จะต้องเร่งรีบพิจารณาให้เสร็จในวันดังกล่าว โดยก่อนจะเริ่มประชุมได้มีประชาชนจำนวนมากได้ร้องเรียนต่อประธานกรรมการผู้ร้องว่ามีกรรมการ ๓ คน คือ คุณหญิงปรีญา เกษมสันต์ ณ อยุธยา พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และนายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม เป็นกรรมการในบริษัทจำกัดและเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่กรรมการ ป.ป.ช. ได้ แต่แทนที่ประธานกรรมการผู้ร้องจะชะลอการพิจารณา

และการลงมติไว้ก่อน แล้วดำเนินการตรวจสอบว่ากรรมการทั้ง ๓ คนนั้นได้ลาออกถูกต้องแล้วหรือไม่ กลับรวบรวมรัดให้มีการดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาและลงมติทันที โดยอ้างว่าจะนำเรื่องคุณสมบัติของกรรมการ ป.ป.ช. ๓ คนดังกล่าวนั้นไปพิจารณาในการประชุมครั้งถัดไป คือการประชุมครั้งที่ ๕๕/๒๕๕๓ วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๓

จากพฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นโดยชัดแจ้งว่า มุ่งหวังให้เกิดผลในทางการเมืองในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในวันที่ ๒๕ - ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ อันเป็นวันจัดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้า และวันเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจัดให้มีขึ้นในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นการจงใจที่จะวินิจฉัยเรื่องนี้ให้แล้วเสร็จก่อนการเลือกตั้ง โดยวินิจฉัยไปในทางเป็นผลร้ายต่อผู้ถูกร้อง เพื่อให้พรรคการเมืองที่เป็นคู่แข่งขนนำไปใช้โฆษณาทำลายความนิยมของประชาชนที่มีอยู่ต่อพรรคไทยรักไทยและผู้ถูกร้อง ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เที่ยงธรรม เลือกปฏิบัติและมีได้ให้ความเป็นธรรมอย่างเพียงพอแก่ผู้ถูกร้อง นอกจากนี้ยังมีกรรมการของผู้ร้องอีกคนหนึ่งคือ นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุกรรมการ ๑ ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นแกนนำของพรรคการเมืองคู่แข่งพรรคไทยรักไทย และเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกร้องมาก่อน ในระหว่างที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในสมัยพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ดังเป็นที่ทราบกันดีในวงราชการ

การพิจารณากรณีนี้ผู้ร้องใช้มาตรฐานการพิจารณารายงานผลการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องแตกต่างไปจากมาตรฐานที่ใช้พิจารณารายงานผลการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของบุคคลที่เป็นแกนนำของพรรคร่วมรัฐบาล ๒ คน กรณีของนายชวน หลีกภัย และนายบัญญัติ บรรทัดฐาน โดยผู้ร้องได้มีมติให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมให้ชัดเจนอีกครั้งก่อน แต่ผิดกับกรณีของผู้ถูกร้องซึ่งมีประเด็นอย่างเดียวกัน ทั้งที่ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายยุ่งยากซับซ้อนมากกว่า ผู้ร้องกลับไม่ให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ชัดเจนเสียก่อน รีบพิจารณาและลงมติให้เป็นโทษแก่ผู้ถูกร้องในการพิจารณาเพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดยการตรวจสอบครั้งนี้ได้อ้างว่าเป็นการตรวจสอบตามที่สื่อมวลชนเสนอและตามคำร้องของว่าที่ร้อยตรี เสงี่ยม นุษยบาน ซึ่งเป็นการตรวจสอบตามข้อ ๒๑ ของระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๑ กำหนดว่า

“เมื่อมีเหตุอันควรสงสัย หรือมีผู้กล่าวหาร้องเรียนโดยมีหลักฐานหรือข้อเท็จจริงอันควรเชื่อว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวโดยเร็ว

การตรวจสอบข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจะมอบหมายให้ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ หรือเจ้าพนักงาน เป็นผู้ดำเนินการ แล้วจัดทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเสนอ คณะกรรมการพิจารณาก็ได้ ก่อนที่คณะกรรมการจะมีมติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ คณะกรรมการต้องให้ออกาสผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นชี้แจงต่อ คณะกรรมการด้วย”

แต่ปรากฏว่า หลังจากอนุกรรมการได้จัดทำรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมความเห็น เสนอผู้ร้องแล้ว กลับกระทำกันอย่างเร่งรีบและไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องไปชี้แจงต่อผู้ร้อง โดยลงมติ ให้เป็นโทษแก่ผู้ถูกร้องในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๓ จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อระเบียบดังกล่าวและเป็นมติ ที่ไม่ชอบ

๕. คำร้องของผู้ร้องที่อ้างว่าผู้ถูกร้องแสดงรายการทรัพย์สินเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริง ที่ควรแจ้งให้ทราบเป็นคำกล่าวอ้างลอยๆ ไม่สามารถแยกแยะให้เห็นได้ว่ากรณีใดเป็นการแจ้งเท็จ และ กรณีใดเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ทำให้ผู้ถูกร้องไม่สามารถชี้แจงได้ถูกต้อง ทั้งคำร้อง ก็ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้แจ้งรายการทรัพย์สินอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ โดยผู้ร้องอ้างว่าบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกับเอกสารประกอบที่ผู้ถูกร้องยื่นไว้เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ , เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ และเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ เป็นเท็จหรือ ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่าฉบับใดมีข้อความอันเป็นเท็จ และที่ว่า เป็นเท็จ เป็นเท็จอย่างไร หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบอย่างไร และข้อเท็จจริงใดที่ผู้ถูกร้อง ควรแจ้งแต่ปกปิดไว้ ซึ่งอ้างว่าไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง และ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อ ของบุคคลอื่น อ้างแต่เพียงว่ามีพยานเอกสารระบุว่ามีการโอนหุ้นโดยตรงจากผู้ถูกร้องไปยังบุคคลอื่น รวม ๑๐ คน แล้วคาดเดาเอาเองว่าบุคคลดังกล่าวถือหุ้นแทนผู้ถูกร้อง ซึ่งผู้ถูกร้องชี้แจงว่า

(๑) ครั้งแรกยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นการยื่นในกรณีที่ผู้ถูกร้องเข้า ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในสมัยพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ ก่อนรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่ง ทำหน้าที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้นำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ดังกล่าวไปเปิดเผยให้ สาธารณชนทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๓ วรรคสอง เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๐ โดยไม่ได้ ทักท้วงว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ อันมีข้อความเป็นเท็จ หรือปกปิด ข้อความอันเป็นเท็จ ทั้งไม่ได้ให้ผู้ถูกร้องยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินเพิ่มเติมแต่อย่างใด

(๒) ครั้งที่สองยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นการยื่นในกรณีที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ คณะกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินเห็นว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ที่เป็นบัญชีเงินฝากธนาคาร อัญมณี และยานพาหนะของผู้ถูกร้อง ของคุณหญิงพจมานकुสมรส และของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะไม่ครบถ้วน จึงให้ผู้ถูกร้องชี้แจง และชี้แจงขอระบุเพิ่มเติมตามหนังสือของผู้ถูกร้องลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ และลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ผู้ร้องได้ตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้องโดยไม่ได้ทักท้วง และเปรียบเทียบกับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ที่ผู้ถูกร้องยื่นไว้เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผลการตรวจสอบไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ จึงได้ประกาศให้ทราบทั่วกันในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนพิเศษ ๕๑ ง วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๒

(๓) ครั้งที่สามยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ เป็นการยื่นในกรณีที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีครบ ๑ ปี คณะกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. มิได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโดยเร็วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๓ วรรคสองและวรรคสาม และแม้ต่อมาจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๒ แล้วก็ตามคณะกรรมการผู้ร้องก็ยังไม่ดำเนินการตรวจสอบให้แล้วเสร็จ

๖. กรณีจะต้องด้วยมาตรา ๒๕๕ แห่งรัฐธรรมนูญ จะต้องปรากฏว่า “มีความจงใจ” และ “ความจงใจ” จะเกิดขึ้นได้ผู้กระทำจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ ซึ่งตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๑๐ ส่วนที่ ๑ ที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่งก็เพื่อมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่กระทำการโดยทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยจงใจแจ้งทรัพย์สินให้เป็นเท็จ หรือจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรบอกให้แจ้งเพื่อเตรียมการสำหรับการรองรับการที่จะกระทำการทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ในกรณีของผู้ถูกร้องเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงจากการสอบสวนของผู้ร้องเองว่าทรัพย์สินทั้งปวงของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะนั้นมีอยู่จริง และส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นของคู่สมรสของผู้ถูกร้อง ซึ่งมีอยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย และมีอยู่ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรณีจึงไม่อาจถือได้ว่ามีความ “จงใจ” ปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อผลใดๆ อันเกี่ยวกับการอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่กระทำการโดยทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “จงใจ” หมายความว่า “ตั้งใจ, หมายถึง, เจตนา” แสดงให้เห็นถึงว่าผู้กระทำจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงที่มีอยู่ จึงจะเป็นการ “ตั้งใจปกปิด หรือเจตนาปกปิด” ได้ คือจะต้องร้องในขณะยื่นบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่แสดงไว้ในบัญชีนั้นเป็นเท็จ หรือรู้ว่ามิใช่ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแต่ปกปิดไว้ ดังนั้นถ้าผู้ถูกร้องมิได้รู้ถึงความมีอยู่แห่งทรัพย์สินที่จะต้องแจ้งข้อมไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกร้อง “จงใจ” แจ้งทรัพย์สินเป็นเท็จ หรือปกปิดทรัพย์สินนั้น แม้ว่าความไม่รู้นั้นจะเกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อ ไม่ได้ตรวจสอบให้รอบคอบก็ตาม

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๒๕๕ ไม่ได้บังคับคู่สมรสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ แต่บังคับเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นผู้มีหน้าที่ยื่น ดังนั้นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องรู้ด้วยว่าคู่สมรสมีทรัพย์สินหรือหนี้สินอะไรบ้าง มิใช่เพียงแต่ “ควรจะรู้” ถ้าหากไม่รู้ว่าคุณสมรสมีทรัพย์สินหรือหนี้สินอะไรบ้าง เพราะคู่สมรสไม่บอกหรือบอกแต่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือปกปิดไว้ ดังนั้นก็ต้องถือว่าผู้ยื่นบัญชีนั้น “ไม่รู้” และถือว่าจงใจยื่นบัญชีด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบไม่ได้

๗. ผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานอันจะแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เนื่องจากผู้ถูกร้องตัดสินใจเข้ามาทำงานการเมืองเมื่อประมาณกลางปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงได้หารือกับคู่สมรส และได้เริ่มทยอยโอนหุ้นที่ผู้ถูกร้องถืออยู่ในบริษัทต่างๆ ให้แก่คู่สมรสไปดำเนินการ วิธีการโอนหุ้นเป็นการโอนแบบ “โอนลอย” คือในกรณีที่เป็นหุ้นที่ไม่ได้เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน ผู้ถูกร้องก็ลงชื่อเป็นผู้โอนในแบบฟอร์มตราสารการโอนหุ้นโดยไม่ระบุวันที่ ไม่ระบุชื่อผู้รับโอน และไม่ระบุจำนวนหุ้นที่จะโอน แต่ถ้าเป็นกรณีที่เป็นหุ้นซึ่งได้จดทะเบียนเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนแล้ว ผู้ถูกร้องก็ลงชื่อผู้โอนในด้านหลังของใบหุ้น หลังจากนั้นผู้ถูกร้องก็มอบใบหุ้นและตราสารการโอนหุ้นดังกล่าวให้คู่สมรสไปดำเนินการ ต่อมาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองครั้งแรกโดยเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๗ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆ รวมทั้งได้โอนหุ้นในบริษัทที่ผู้ถูกร้องถืออยู่ให้คู่สมรสในลักษณะโอนลอยดังกล่าวเพิ่มเติม และได้ให้เจ้าหน้าที่จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ ของผู้ถูกร้อง ของคู่สมรส และของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแล้วนำไปปิดประกาศแสดงอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ ณ ที่หน้าที่ทำการพรรคพลังธรรมที่ผู้ถูกร้องสังกัดอยู่ในขณะนั้น หลังจากนั้นเมื่อผู้ถูกร้องได้เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเป็นรองนายกรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้ให้เจ้าหน้าที่จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และปิดประกาศให้สาธารณชนตรวจสอบเช่นเดิมเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๘ ทั้งๆ ที่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวไม่มีกฎหมายกำหนดหรือบังคับให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ แต่อย่างไร ดังนั้นมติของผู้ร้องจึงไม่ชอบ

๘. กรณีหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) หรือบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ผู้ร้องอ้างว่ามีชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้นบริษัท ๑ เป็นการถือไว้แทนทั้งผู้ถูกร้องและแทนคู่สมรส โดยพิจารณาจากเอกสารโอนหุ้นว่า เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องโอนหุ้นให้นางสาวดวงตา วงศ์กักดี นางสาวสุกัญญา แซ่เฮ้ง นางสาวบุญชู เจริญประดับ นายวิชัย ช่างเหล็ก นายมานัส ใจยา นายพรทิพย์ เชียงพุกภัย และนายชัยรัตน์ เชียงพุกภัย รวม ๒,๔๒๕,๓๐๐ หุ้น และเมื่อผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว บุคคลดังกล่าวก็ยังถือหุ้นในบริษัท ๑ ต่อมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ผู้ถูกร้องขอชี้แจงว่า หลังจากที่วางมือทางธุรกิจไปทำงานการเมืองก็เริ่มทยอยโอนหุ้นให้คู่สมรสตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา คู่สมรสได้นำเอกสารโอนหุ้นดังกล่าวไปโอนหุ้นใส่ชื่อคนใกล้ชิดเป็นผู้ถือแทนคู่สมรสของผู้ถูกร้อง และได้ทราบในภายหลังว่าเหลือให้มีชื่อผู้ถูกร้องไว้จำนวนหนึ่งซึ่งมีจำนวนเพียง ๓๒,๕๒๐,๐๐๐ หุ้นเท่านั้น และผู้ถูกร้องก็ได้แสดงจำนวนหุ้นที่มีชื่อผู้ถูกร้องและคู่สมรสตามจำนวนที่มีชื่อในทะเบียนผู้ถือหุ้นในแบบแสดงรายการทรัพย์สินที่ผู้ถูกร้องยื่นไว้ทั้ง ๓ ครั้ง ส่วนหุ้นที่ถือแทนตามข้างต้นนั้น คู่สมรสก็ได้ส่งขายหุ้นที่ให้ถือแทนในปี ๒๕๓๕ รวมทั้งหุ้นที่ได้สั่งซื้อมาเพิ่มเติมในนามของผู้ถือหุ้นแทนคู่สมรสของผู้ถูกร้องทั้งหมดเมื่อปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ เงินที่ได้จากการขายหุ้นดังกล่าวก็ได้นำเข้าฝากในบัญชีของคู่สมรสที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สำนักงานราชโยธา (สำนักงานใหญ่) คือบัญชีกระแสรายวัน เลขที่ ๘๐๐-๐-๐๕๖๑๗-๒ และบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์ เลขที่ ๑๑๑-๘-๐๕๖๑๖-๔ ซึ่งบัญชีเงินฝากทั้ง ๒ บัญชี ผู้ถูกร้องก็ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ในส่วนของคู่สมรสตลอดมา ส่วนที่ปรากฏมีชื่อผู้เคยถือหุ้นแทนคู่สมรสนั้น ณ วันยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ นั้น เป็นหุ้นที่คู่สมรสเป็นผู้ซื้อมาในระหว่างปี ๒๕๓๕ ถึงปี ๒๕๕๐ โดยบางส่วนซื้อในตลาดหลักทรัพย์ บางส่วนซื้อจากการเพิ่มทุนของบริษัทคู่สมรสของผู้ถูกร้องให้ผู้ใกล้ชิดถือไว้แทนและชำระค่าซื้อหุ้นจากเงินในบัญชีเงินฝาก ๒ บัญชีข้างต้น จึงเป็นการดำเนินการเองตามลำพังโดยผู้ถูกร้องไม่ได้เกี่ยวข้องและไม่ทราบมาก่อน

๕. กรณีหุ้นบริษัท อินโฟลิ้งค์ จำกัด ผู้ถูกร้องขอชี้แจงว่า เดิมผู้ถูกร้องถือหุ้นบริษัทดังกล่าว อยู่ ๕๐๓ หุ้น คู่สมรสของผู้ถูกร้องถืออยู่ ๒ หุ้น ซึ่งผู้ถูกร้องก็ได้แสดงการถือหุ้นดังกล่าวไว้ในบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ผู้ร้องทั้งสามครั้งตลอดมา ส่วนที่มีการโอนกันในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็เป็นการโอนหลังจากที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วเกิน ๑ ปี จึงไม่มีหน้าที่ต้องยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ต่อผู้ร้องอีก ในชั้นตรวจสอบของคณะกรรมการ ๑ ก็ไม่ได้ สอบถามข้อเท็จจริงหรือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงการถือหุ้นบริษัทนี้ กลับหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อสนับสนุน ในการลงมติให้เป็นโทษแก่ผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่เป็นธรรม

๑๐. กรณีหุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด ที่ผู้ร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องและคู่สมรส ของผู้ถูกร้องซื้อหุ้นทั้งหมดของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑ โดยให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทน ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และต้อง เปิดเผยบัญชีแสดงต่อสาธารณะ แต่ไม่แจ้งหุ้นที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ดังนั้นจึงเป็นการจงใจปกปิด ข้อเท็จจริงไม่แสดงรายการทรัพย์สินนั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การซื้อหุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด ไม่ได้มีการปิดบังซ่อนเร้นแต่ประการใด ซึ่งเป็นการซื้อหุ้นดังกล่าวก่อนผู้ถูกร้องจะยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งสุดท้าย แต่ที่มีบุคคลอื่นถือแทนก็ชี้แจงต่อคณะกรรมการ ๑ ว่า ผู้ถูกร้องทราบมาว่าคู่สมรสได้มอบหมายให้นายสุรเชียร จักรธรานนท์ ซึ่งเป็นกรรมการผู้อำนวยการ บริหารกลุ่มบริษัท แอสเสท ไปเจรจากับผู้บริหารของบริษัท อัลไพน์ เรียวเลสเดท จำกัด และได้มีการ ตกลงทำบันทึกข้อตกลงจะซื้อขายหุ้นพร้อมทรัพย์สินเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๑ ผู้ถูกร้องเข้าใจ ตลอดมาแต่เพียงว่า ในการซื้อขายหุ้นและทรัพย์สินของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ๑ เป็นการดำเนินการของ บริษัท เอสซี แอสเสท ๑ แต่ต่อมาพบว่าบริษัท อัลไพน์ เรียวเลสเดท จำกัด มีภาระหนี้สินค้างชำระ กับสถาบันการเงินอยู่หลายแห่ง โดยบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด เป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งสถาบันการเงินเจ้าหนี้เหล่านั้นส่วนใหญ่ถูกรัฐบาลสั่งปิดกิจการอย่างถาวร และอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) นายสุรเชียร ๑ เห็นว่าถ้าให้บริษัท เอสซี แอสเสท ๑ ซื้อหุ้นหรือกิจการของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ๑ โดยตรง การเจรจาประนีประนอมเกี่ยวกับ หนี้สินที่ค้างชำระอยู่กับเจ้าหนี้สถาบันการเงินจะทำได้ยาก จึงแนะนำให้คู่สมรสของผู้ถูกร้องซื้อหุ้น และกิจการไว้แทนบริษัท ๑ โดยให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทน และในเวลาขณะนั้นผู้ถูกร้องไม่ทราบมาก่อน และเหตุที่ไม่ได้แสดงรายการหุ้นบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ ๑ ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ก็เป็นเพราะผู้ที่รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสของผู้ถูกร้องเข้าใจว่าหุ้นบริษัทที่ให้บุคคลอื่นถือแทน คู่สมรสไม่ต้องแสดงในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ดังนั้นจึงไม่ปรากฏรายการทรัพย์สิน ส่วนนี้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ฉบับลงวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

ส่วนที่ผู้ถูกร้องเคยให้สัมภาษณ์นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ถือหุ้นบริษัทดังกล่าว จากนายเสนาะ เทียนทอง นั้น ผู้ถูกร้องหมายถึงบริษัท เอสซี แอสเสท จำกัด ที่คู่สมรสของผู้ถูกร้อง และพี่ชายเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการ ซึ่งเป็นไปตามบันทึกข้อตกลงจะซื้อขายหุ้นและทรัพย์สินเดิม แต่เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้ซื้อใหม่ ก็ไม่ทราบรายละเอียดดังกล่าว

๑๑. กรณีหุ้นบริษัทอื่นๆ ที่ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องทราบเรื่องที่ถูกคนอื่นถือหุ้นในบริษัทต่างๆ แทน เพราะผู้ถูกร้องและภรรยาใช้ชื่อบุคคลใกล้ชิดถือหุ้นบริษัทต่างๆ แทนเป็นเวลานานตั้งแต่เริ่มทำธุรกิจ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า หลังจากผู้ถูกร้องได้ประกาศต่อสาธารณะว่า ผู้ถูกร้องจะวางมือจากการดำเนินธุรกิจ และจะมาทำงานการเมือง ก็ได้โอนหุ้นที่ถืออยู่ในบริษัทต่างๆ ให้คู่สมรส โดยผู้ถูกร้องได้ลงชื่อโอนหุ้น (ลอย) ในเอกสารโอนหุ้นให้ แต่คู่สมรสของผู้ถูกร้องจะนำเอกสารโอนหุ้น (ลอย) ไปใส่ชื่อให้บุคคลอื่น ถือหุ้นแทนเมื่อใด และให้ใครถือแทนบ้างผู้ถูกร้องไม่ทราบ เพราะไม่ได้เป็นการถือหุ้นแทนผู้ถูกร้อง แต่เป็นการถือแทนคู่สมรส

ส่วนการที่อ้างว่า ใช้ชื่อบุคคลต่างๆ ข้างต้นถือหุ้นแทนนั้น เป็นการถือแทนผู้ถูกร้อง ขอชี้แจงว่าเป็นข้ออ้างที่ไม่มีบทกฎหมายใดสนับสนุน เพราะการถือแทนก็น่าจะต้องระบุว่าถือแทนใคร ถือแทนผู้ถูกร้อง หรือถือแทนคู่สมรสของผู้ถูกร้อง เพราะผู้ถูกร้องและคู่สมรสได้ถือหุ้นแยกจากกันเป็นสัดส่วนโดยเด็ดขาด แม้ในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ผู้ร้องเป็นผู้กำหนด ผู้ร้องก็ได้แยกไว้อย่างชัดเจนเป็นช่องๆ ว่า ช่องใดเป็นช่องสำหรับกรอกรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง ช่องใดเป็นช่องสำหรับกรอกรายการของคู่สมรสของผู้ถูกร้อง และช่องใดเป็นช่องสำหรับกรอกรายการของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ดังนั้นที่อ้างว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถือหุ้นแทน จึงไม่ชอบด้วยข้อกำหนดและไม่มีเหตุผล

ส่วนที่ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องกับคู่สมรสเป็นสามีภรรยาและร่วมธุรกิจมาแต่ต้นเป็นเวลานาน น่าจะทราบและล่วงรู้ถึงการจัดการทรัพย์สินนั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เป็นการสันนิษฐานเอาเองว่าผู้ถูกร้อง “ทราบ” หรือ “ล่วงรู้” ซึ่งไม่ใช่เป็นจริงเสมอ มิได้หมายความว่า สามีจะต้องรู้จักกิจการของภริยาและภริยาจะต้องรู้จักกิจการของสามีทุกเรื่องเสมอไป การที่ให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทนไม่ใช่การกระทำที่ผิดกฎหมาย และมีใช่เพียงจะดำเนินการเพื่อเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง และหลังจากดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว คู่สมรสของผู้ถูกร้องก็ยังให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทนต่อมา ซึ่งการใส่ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้นแทนดังกล่าว เป็นเรื่องปกติของการดำเนินธุรกิจ ซึ่งการที่ให้คนใกล้ชิดถือหุ้นแทนมิใช่เป็นการปกปิดซ่อนเร้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบทางการเมืองแต่อย่างใด

๑๒. การสั่งซื้อสังขยาและการโอนหุ้นที่ผู้อื่นถือแทนกับการรับเงินปันผลตามที่ผู้ร้องอ้างว่า เป็นไปตามคำสั่งของคู่สมรสของผู้ถูกร้อง แม้แต่การรับเงินปันผลที่เป็นเช็คระบุชื่อเข้าบัญชีผู้ถือหุ้น

ก็นำเข้าบัญชีของกลุ่มสมรสด้วย ขอชี้แจงว่า ข้ออ้างของผู้ร้องดังกล่าวเท่ากับรับว่าหุ้นที่มีผู้อื่นถือแทนนั้นเป็นการถือแทนกลุ่มสมรส ไม่ใช่หุ้นของผู้ถูกร้องที่ให้ผู้อื่นถือแทน ถ้าเป็นหุ้นของผู้ถูกร้องก็น่าจะนำเช็คปันผลเข้าบัญชีของผู้ถูกร้อง ดังนั้นเมื่อเป็นหุ้นของกลุ่มสมรสที่ให้คนอื่นถือหุ้นแทน เวลาจะขายหรือโอนหุ้นหรือรับเงินปันผลกลุ่มสมรสจึงต้องเป็นผู้สั่งการ ซึ่งเป็นเรื่องปกติวิสัยธรรมดาของผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงจะพึงทำเช่นนั้น

ส่วนกรณีที่ผู้ร้องอ้างว่า การซื้อขายหุ้นบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จำนวน ๔.๕ ล้านหุ้น มูลค่า ๗๓๘ ล้านบาท ระหว่างนางสาวดวงดา วงศ์ภักดี กับนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ความจริงนายบรรณพจน์ ไม่ได้ซื้อแต่คุณหญิงพจมาน ๑ แบ่งให้หุ้นขอชี้แจงว่า ณ วันที่ผู้ร้องอ้างว่ามีการโอนหุ้นดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว และนอกจากนั้นหุ้นดังกล่าวก็เป็นหุ้นของกลุ่มสมรสที่ให้นางสาวดวงดา ๑ ถือแทน กลุ่มสมรสจึงมีสิทธิจะแบ่งโอนให้นายบรรณพจน์ ๑ ทั้งไม่มีพฤติการณ์ใดที่สื่อไปในทางว่ากลุ่มสมรสดำเนินการดังกล่าวโดยอาศัยอำนาจในตำแหน่งทางการเมืองของผู้ถูกร้องโดยทุจริต หรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด เป็นการกระทำอย่างเปิดเผย ไม่ได้กระทำโดยปิดบังซ่อนเร้นแต่อย่างใด โดยซื้อขายผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

๑๓. ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินธุรกิจโดยผิดกฎหมายหรือปิดบังอำพราง และการที่ผู้ร้องอ้างเช่นนั้นไม่ทราบว่าได้ข้อมูลมาจากที่ใด มีพยานคนใดที่ยืนยันข้อเท็จจริงดังกล่าว และการที่อ้างว่าดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการค้าานั้น ก็ไม่ได้ระบุว่าได้เปรียบใคร หรือใครเสียเปรียบ การแสวงหากำไรให้ได้สูงสุดไม่จำเป็นจะต้องเอาเปรียบคนอื่น แต่อาจจะทำได้โดยการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่าย วางแผนการตลาดที่ดี หรือผลิตสินค้าที่มีคุณภาพด้วยต้นทุนต่ำ สามารถทำได้ตามวิธีการต่างๆ ตามความรู้ความสามารถของผู้ประกอบธุรกิจของแต่ละคน ถ้าการดำเนินการนั้นไม่ผิดกฎหมายและก็ไม่เคยเข้าครอบงำกิจการของผู้อื่นโดยผิดกฎหมายแต่อย่างใดด้วย อีกทั้งบริษัทที่กลุ่มสมรสใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนบางบริษัทก็ประกอบการขาดทุนจากการดำเนินธุรกิจเป็นเงินหลายล้านบาท จึงมิใช่เพื่อแสวงหากำไรสูงสุดหรือเพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการค้าตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง

๑๔. ความสับสนของรายการทรัพย์สินที่ต้องแจ้ง ไม่ใช่ผู้ถูกร้องไม่รู้กฎหมาย แต่การที่ไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่ผู้อื่นถือแทนจึงไม่เป็นความผิดตามเหตุผลดังต่อไปนี้

(๑) ที่ผู้ร้องอ้างว่า จะอ้างเหตุที่ไม่แสดงรายการทรัพย์สินที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน เพราะไม่รู้กฎหมายเพื่อให้ตนเองพ้นจากความรับผิดชอบไม่ได้ ขอชี้แจงว่า หลักกฎหมายที่ว่าผู้ใดจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นความรับผิดชอบไม่ได้ เป็นหลักกฎหมายอาญา แต่การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน

และหนี้สิน ฯ เป็นการยื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ - ๒๕๓ ไม่ใช่บทบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดทางอาญา แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่เคยอ้างว่าไม่รู้กฎหมาย ผู้ถูกร้องชี้แจงแต่เพียงว่าผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินของกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้อง “ไม่เข้าใจกฎหมาย” เท่านั้น “ความไม่รู้กฎหมาย” กับ “การไม่เข้าใจกฎหมาย” และ “การตีความกฎหมาย” มีความหมายแตกต่างกัน

(๒) แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ และคำอธิบาย การกรอกรายการก็มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเช่นกัน แม้ในแบบเดียวกันถ้าพิมพ์คนละครั้งคำอธิบายยังไม่เหมือนกัน ผู้ร้องก็ใช้ถ้อยคำหลายคำเพื่อให้อธิบายซึ่งทำให้ผู้มีหน้าที่กรอกข้อความเกิดความสับสนและเข้าใจกันไปต่าง ๆ โดยผู้ร้องก็ไม่ได้อธิบายหรือให้นิยาม คำว่า “ทรัพย์สิน” ที่จะต้องแสดงไว้ว่าเป็นทรัพย์สินอะไรและอยู่ที่ใดบ้าง เช่น กรณีแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ถูกร้องใช้ยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ มีคำอธิบายคำว่า “ทรัพย์สิน” ว่า “ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นแบบ กลุ่มสมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่อยู่ภายในและภายนอกราชอาณาจักร และทั้งที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นด้วย...” ซึ่งเป็นการขยายความเพิ่มเติมไปจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ซึ่งใช้แต่เพียงคำว่า “ทรัพย์สินและหนี้สินของตน กลุ่มสมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ” เท่านั้น ดังนั้นจึงมีปัญหาว่า คำว่า “ที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น” มีความหมายครอบคลุมเพียงใด ดังนั้นผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินของกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องจึงเข้าใจตามที่ตนคิด ซึ่งเมื่อวันยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ไม่มีทรัพย์สินที่เป็นชื่อของกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้องที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น คงมีแต่ที่มีชื่อผู้อื่นเป็นผู้ถือหุ้นในใบหุ้น ซึ่งเป็นการถือแทนกลุ่มสมรสของผู้ถูกร้อง และใบหุ้นนั้นก็อยู่ในความครอบครองของกลุ่มสมรสอยู่แล้ว ในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ก็ไม่มีช่องสำหรับให้กรอกในกรณีบุคคลอื่นถือหุ้นหรือทรัพย์สินแทน ประกอบกับคำอธิบายการกรอกรายการต่าง ๆ ก็ไม่ได้กำหนดว่าต้องแสดงรายการทรัพย์สินในส่วนที่บุคคลอื่นถือแทนไว้ด้วย ผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินจึงเข้าใจว่า เมื่อหุ้นไม่ได้อยู่ในครอบครองของบุคคลอื่นและแบบก็ไม่มีช่องสำหรับให้กรอกรายการทรัพย์สินที่บุคคลอื่นถือแทน จึงไม่ได้แจ้งในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ

ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่งเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ให้มีผลใช้บังคับในวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และระบุในข้อ ๑๑ ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ต้องแสดงแตกต่างไปจากที่อธิบายไว้เดิมโดย “ให้รวมถึงทรัพย์สินในต่างประเทศและที่มีได้

อยู่ในความครอบครองของบุคคลดังกล่าวด้วย” จึงทำให้เกิดความสับสนว่า คำว่า “ทรัพย์สิน” ในคำอธิบายการกรอกรายการเดิมกับคำอธิบายตามระเบียบ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๔๑ มีความหมายเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๑ ประธานกรรมการ ป.ป.ป. ซึ่งเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ประกาศกำหนดแบบและรายละเอียดของบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นใหม่อีกครั้ง และได้จัดทำคำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ อธิบายคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ในข้อ ๕ ขยายความเพิ่มเติมแตกต่างไปจากที่เคยอธิบายไว้เดิม ๒ ครั้ง คือ “ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นบัญชีกลุ่มรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่อยู่ภายในและภายนอกราชอาณาจักร หรือที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือบุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย” เห็นได้ว่าคำอธิบายคำว่า “ทรัพย์สิน” รวมตลอดทั้งคำขยายความต่างๆ ได้กลับไปกลับมาและขยายความออกไปทุกครั้งที่มีการประกาศใหม่ จนยากที่ผู้ปฏิบัติจะเข้าใจหรือปฏิบัติได้ถูกต้อง ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ว่าเพราะมีผู้ปฏิบัติไม่สอดคล้องกับความตั้งใจของผู้ร่างเป็นจำนวนมาก จึงได้เกิดความพยายามที่จะอธิบาย ขยายความในคำอธิบายการกรอกรายการเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น การที่บุคคลเข้าใจความหมายไม่ตรงกันกับที่ผู้ร่างประสงค์จะให้เป็นอย่างนั้นเป็นเรื่องผิดปกติ หรือจะแสดงได้ว่ามีความจงใจที่จะปกปิดรายการต่างๆ ที่จะต้องแจ้ง นอกจากนั้นการประกาศใช้แบบในครั้งดังกล่าว ผู้ร้องก็มีได้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงทำให้เกิดมีความเข้าใจผิดในการกรอกรายการได้

เมื่อประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๑ ดังกล่าวไม่ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้นทั้งแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และคำอธิบายการยื่นบัญชีดังกล่าวจึงไม่อาจนำมาเป็นเกณฑ์เพื่อใช้ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งผู้ถูกร้องได้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ผู้ร้องก็ได้ประกาศกำหนดแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ใหม่ขึ้นอีก โดยได้เปลี่ยนชื่อจาก “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” เป็น “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” ทั้งได้จัดทำคำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และการกรอกรายการขึ้นใหม่จำนวน ๑๓ ข้อ ได้จัดสัมมนาระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ แต่หลังจากสัมมนาแล้วผู้ร้องกลับแก้ไขคำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และการกรอกรายการขึ้นใหม่โดยเปลี่ยนแปลงไปจากที่สัมมนากันไว้ โดยเพิ่มเป็น ๑๔ ข้อ ทำให้สมาชิกวุฒิสภาที่เข้าใหม่เดือนมีนาคม ๒๕๔๓ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กำลังพ้นตำแหน่งปลายปี ๒๕๔๓ มีความสับสนในการกรอกรายการแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ เป็นอันมาก

๑๕. ผู้ร้องเคยตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องแล้ว แต่ไม่เคยทักท้วงว่าไม่ถูกต้อง โดยบัญชีที่ยื่นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ที่ไม่ได้แสดงรายการหุ้นที่มีผู้อื่นถือหุ้นแทน คู่สมรสของผู้ถูกร้องนั้น ผู้ร้องได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินแล้วได้ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเพิ่มเติมเฉพาะเงินฝากในธนาคารและยานพาหนะของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่ไม่ได้แสดง ผู้ร้องไม่ได้ให้ชี้แจงหรือสอบถามเรื่องการให้บุคคลอื่นถือหุ้นแทนแต่อย่างใด และเมื่อผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ และวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ แล้ว ผู้ร้องก็ไม่เคยทักท้วงหรือให้ผู้ถูกร้องแสดงรายการเพิ่มเติมอีก หลังจากนั้นอีกเพียง ๕ วัน ผู้ถูกร้องก็ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองครบ ๑ ปี โดยผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินและผู้กรอกรายการในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ได้นำข้อมูลเดิมในบัญชีแสดงรายการฉบับที่ยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ และที่ได้ชี้แจงเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ และวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ เป็นหลักโดยทำการปรับปรุงแก้ไขจำนวนทรัพย์สินให้เป็นปัจจุบันเท่านั้น

๑๖. เหตุที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินที่ผู้อื่นถือแทนคู่สมรสของผู้ถูกร้อง เนื่องจาก

(๑) ผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสของผู้ถูกร้อง (นางกาญจนาภา หงษ์เหิน) เข้าใจว่า ถ้าหลักฐานการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือหุ้นไม่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่ปรากฏชื่อบุคคลอื่น ก็ไม่ต้องแสดงรายการ เพราะจะขัดกับเอกสารที่ระบุชื่อบุคคลอื่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ทั้งในแบบบัญชีที่ยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ก็ไม่มีคำอธิบายว่าทรัพย์สินที่จะต้องแสดงให้รวมถึงทรัพย์สินที่บุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย ผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินจึงไม่ได้แจ้งให้ผู้กรอกรายการของผู้ถูกร้อง (นางกมลวัน โชติกะทุกกะณะ) ทราบ ดังนั้นจึงไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้อง ซึ่งในการตรวจสอบของคณะกรรมการการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน ได้ความจริงคือ คณะอนุกรรมการ ๑ ได้เรียกนางกมลวัน ๑ ไปให้การ ซึ่งได้ให้การยืนยันต่อคณะอนุกรรมการ ๑ ว่า ตนเองเป็นผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินและหนี้สินเฉพาะของผู้ถูกร้อง แต่โดยที่ผู้ถูกร้องไม่มีทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น นางกมลวัน ๑ จึงไม่ได้แสดงไว้ ส่วนทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของผู้ถูกร้อง นางกาญจนาภาฯ เป็นผู้รวบรวม ซึ่งนางกาญจนาภาฯ ก็ได้ไปให้ถ้อยคำต่อคณะอนุกรรมการ ๑ เช่นกันว่า เหตุที่ไม่ได้รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่นส่งให้นางกมลวัน ๑ เพื่อกรอกในบัญชีแสดงรายการ เพราะดูจากคำอธิบายในแบบบัญชีแสดง

รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ และคำอธิบายการกรอกรายการที่ได้รับมาครั้งแรกและครั้งที่สอง ซึ่งยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ นั้น มีช่องที่จะกรอกเฉพาะทรัพย์สินของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น ไม่มีช่องที่จะกรอกรายการทรัพย์สินที่ให้ผู้ยื่นถือแทน อีกทั้งคำอธิบายการกรอกรายการก็ไม่ได้ให้กรอกรายการในส่วนทรัพย์สินที่ให้ผู้ยื่นถือแทนด้วย จึงเข้าใจว่าไม่ต้องแสดงรายการทรัพย์สินของกลุ่มสมรสของผู้กรอกรายการที่ผู้ยื่นถือแทน ดังนั้นเมื่อนางกาญจนาภา ฯ ไม่ได้รวบรวมรายการทรัพย์สินของกลุ่มสมรสที่บุคคลอื่นถือแทนส่งให้นางกมลวัน ฯ ด้วยความเข้าใจว่าไม่ต้องแสดง นางกมลวัน ฯ จึงไม่นำรายการหุ้นของกลุ่มสมรสที่บุคคลอื่นถือแทนไปแสดงในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ

อนึ่ง ผู้กรอกรายการเพ็งมาทราบภายหลังว่า หุ้นของกลุ่มสมรสที่บุคคลอื่นถือแทนและไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ มิใช่มีเฉพาะที่ผู้ร้องระบุในคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยเท่านั้น ยังมีหุ้นในบริษัทอื่น ๆ ที่ไม่ได้ระบุในคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยอีกหลายบริษัท ซึ่งนางกาญจนาภา ฯ ก็ไม่ได้แจ้งนางกมลวัน ฯ ทราบอีกเช่นกัน นางกมลวัน ฯ จึงไม่มีข้อมูลของหุ้นในส่วนที่บุคคลอื่นถือแทนไปแสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ จึงเป็นข้อพิพาทเจตนาของบุคคลทั้งสอง ซึ่งเป็นผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินและผู้กรอกรายการบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ได้เป็นอย่างดีว่าเป็นการเข้าใจว่าไม่ต้องกรอกหรือไม่ต้องแสดง ไม่ใช่กรณีตั้งใจไม่กรอกหรือจงใจไม่แสดงตามข้อกล่าวหาของผู้ร้อง หลังจากนางกมลวัน ฯ จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เสร็จและนำมาให้ผู้กรอกรายการลงนาม ผู้กรอกรายการก็ลงนามไปโดยเข้าใจว่านางกมลวัน ฯ กรอกรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้ถูกต้องครบถ้วนแล้ว จึงไม่ได้ตรวจสอบด้วยตนเองทั้งหมด อีกครั้งหนึ่ง เพราะไม่ทราบรายละเอียดของทรัพย์สินเนื่องจากมีอยู่เป็นจำนวนมาก สอดคล้องที่ผู้กรอกรายการจะทราบได้ทุกชั้นทุกรายการด้วยตนเองและไว้วางใจผู้ดำเนินการดังกล่าว และโดยเฉพาะในส่วนทรัพย์สินของกลุ่มสมรสด้วยแล้ว ยังไม่มีโอกาสจะทราบรายละเอียดได้เลย

(๒) การที่ผู้ร้องอ้างว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ เป็นหน้าที่ของผู้กรอกรายการต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินจะปฏิเสธว่าไม่ทราบรายละเอียดเรื่องให้ผู้ยื่นถือหุ้นแทนและไม่ได้แสดงรายการ เพราะได้มอบหมายให้เลขานุการเป็นผู้จัดทำไม่ได้ นั้น ขอชี้แจงว่าในส่วนของผู้กรอกรายการนั้น ผู้กรอกรายการไม่ได้ให้ผู้ยื่นถือหุ้นแทน ดังนั้นที่นางกมลวัน ฯ ไม่ได้แสดงรายการว่ามีทรัพย์สินที่เป็นหุ้นของผู้กรอกรายการที่ให้ผู้ยื่นถือแทนจึงถูกต้องแล้ว แต่ในส่วนหุ้นของกลุ่มสมรสที่บุคคลอื่นถือแทนนางกมลวัน ฯ ไม่ทราบเพราะเป็นหน้าที่ของนางกาญจนาภา ฯ แต่นางกาญจนาภา ฯ ก็เข้าใจว่าหุ้นของ

คู่สมรสส่วนที่ให้กับคนอื่นถือแทนไม่ต้องแสดง จึงไม่ได้แจ้งให้ทราบ อันทำให้นางกมลวัน ฯ ไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นหุ้นของคู่สมรสที่ให้อื่นถือแทน กรณีจึงไม่มีพฤติการณ์ใดๆ อันส่อให้เห็นไปได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

(๓) ผู้ร้องก็ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินในบัญชีแสดงรายการที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เห็นว่าถูกต้องจึงได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนพิเศษ ๕๑ ง วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ดังนั้นจึงถือว่าบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ทั้งสองครั้งดังกล่าวเป็นอันยุติ มีปัญหาเฉพาะบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๑ ซึ่งในคำร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินที่เป็นของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่ให้อื่นถือแทนมีจำนวนรวม ๖๕๖,๕๘๔,๓๘๔ บาท ผู้ถูกร้องขอชี้แจงว่า เมื่อเทียบจำนวนทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่แสดงไว้ซึ่งมีจำนวนรวม ๒๔,๘๕๔,๕๘๐,๐๐๐ บาท กับจำนวนที่ผู้ร้องอ้างว่าให้กับคนอื่นถือแทนแต่ไม่ได้แสดงไว้จำนวน ๖๕๖,๕๘๔,๓๘๔ บาท จำนวนที่ผู้ร้องอ้างว่าให้กับคนอื่นถือแทนและไม่ได้แสดงไว้มีจำนวนเพียงเล็กน้อยคือเพียงร้อยละ ๒.๕ ของทรัพย์สินที่แสดงไว้ทั้งหมดเท่านั้น ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับกรณีของนายบัญญัติ บรรทัดฐาน ผู้ร้องได้ลงมติเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ พร้อมกับกรณีของผู้ถูกร้อง นายบัญญัติ ฯ ได้แสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ว่ามีเงินในบัญชีธนาคารเป็นจำนวน ๑,๗๐๐,๐๐๐ บาท แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า นายบัญญัติ ฯ ได้ออกเช็คสั่งจ่ายเงินชำระค่าหุ้นบริษัท ศรีสุพรรณเทรดดิ้ง จำกัด เป็นเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ ของจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีธนาคารทั้งหมด และไม่ได้ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินส่วนที่เป็นหุ้นในบริษัท ศรีสุพรรณเทรดดิ้ง จำกัด ที่ซื้อไว้ดังกล่าว โดยอ้างในภายหลังว่าหลงลืม อันทำให้เห็นได้ชัดแจ้งว่าทรัพย์สินของนายบัญญัติ ฯ ที่ไม่ได้ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินมีจำนวนมากกว่าหลายเท่า แต่ผู้ร้องกลับวินิจฉัยว่าที่นายบัญญัติ ฯ ชี้แจงว่าลืมเป็นเหตุผลที่รับฟังได้ ไม่มีเจตนาหรือจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ นอกจากนั้นยังมีกรณีของนายสุทัศน์ เงินหมื่น ก็ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ซึ่งมีอยู่จริงและมีจำนวนมากกว่าจำนวนที่ยื่นไว้ เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจพบและเสนอให้ประธานคณะกรรมการผู้ร้องดำเนินการตรวจสอบ แต่แทนที่จะแต่งตั้งอนุกรรมการ ฯ ดำเนินการตรวจสอบกลับให้นายสุทัศน์ ฯ ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินเพิ่มเติมได้

๑๗. ผู้ร้องไม่มีอำนาจกล่าวหาว่าผู้ถูกร้องกระทำผิดกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และ/หรือหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ เนื่องจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ ว่าด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๑ การแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ คือการป้องปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือเพื่อมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่กระทำการโดยทุจริตหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย จึงได้กำหนดมาตรการแสดงรายการทรัพย์สิน เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ประพฤติมิชอบหรือกระทำการทุจริตหรือแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ หมวดที่ ๑๐ มิได้มีเจตนารมณ์เพื่อจะให้ผู้ร้องทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และไม่ได้ให้อำนาจผู้ร้องเป็นเจ้าของงานประเมินภาษีเพื่อตรวจสอบว่าหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากรหรือไม่ เพราะกรณีดังกล่าวมีกฎหมายเฉพาะเจาะจงกำหนดองค์กรและบุคคลให้อำนาจหน้าที่ตรวจสอบแยกต่างหากเป็นอิสระอยู่แล้ว ดังนั้นผู้ร้องอาศัยอำนาจที่ตนเองไม่มีอยู่ตามกฎหมายขึ้นมาพิจารณาและลงมติโดยฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ให้เป็นโทษแก่ผู้ถูกร้อง มติดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ และนอกจากนั้นมติดังกล่าวยังเป็นการรุกล้ำเข้าไปในสิทธิพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ถูกร้องซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ กำหนดให้ทำได้เท่าที่จำเป็นและจะกระทบถึงสาระสำคัญของสิทธิไม่ได้

๑๘. ผู้ถูกร้องและคู่สมรสของผู้ถูกร้องไม่ได้กระทำความผิดต่อกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตามที่ผู้ร้องอ้าง และไม่มีการกระทำใดโดยไม่สุจริตในการถือหุ้นบริษัทจำกัดตามที่กล่าวอ้าง โดยผู้ร้องก็ไม่ได้ให้เหตุผลว่าไม่สุจริตอย่างไร ตามข้อเท็จจริงผู้ถูกร้องได้แสดงจำนวนหุ้นบริษัทต่าง ๆ รวมทั้งหุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) ตามจำนวนที่มีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นในทะเบียนผู้ถือหุ้นอย่างถูกต้องครบถ้วนในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้องมาตลอด อีกทั้งการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือคู่สมรส หรือบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะได้มาหรือขายซึ่งหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ก็ไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการปราบปรามการทุจริต ฯ ว่าต้องแสดงในแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ และให้อำนาจผู้ร้องตรวจสอบว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดต่อ

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์ ฯ หรือไม่ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ก.ล.ด. ไม่ใช่อำนาจของผู้ร้อง จึงเห็นว่ากรกล่าวอ้างในเรื่องดังกล่าวประกอบการพิจารณาลงมติจึงเป็นการก้าวล่วงอำนาจขององค์กรอื่น และเป็นการล่วงล้ำเข้าไปในสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกร้องอันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๑๕. การที่ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องและ/หรือคู่สมรสมีพฤติกรรมก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้โดยอ้างเหตุที่นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ได้หุ้นบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด (มหาชน) จำนวน ๔,๕๐๐,๐๐๐ หุ้น ในราคาหุ้นละ ๑๖๕ บาท เป็นเงิน ๗๓๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท จากคู่สมรสของผู้ถูกร้องโดยเสนาหา โดยนายบรรณพจน์ ฯ ต้องนำราคาหุ้นที่รับโอนมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ แต่นายบรรณพจน์ ฯ ไม่ได้ดำเนินการนั้น ผู้ถูกร้องขอชี้แจงว่า ได้ทราบในภายหลังที่มีการโอนหุ้นจำนวนดังกล่าว ตามกรณีดังกล่าวถ้าจะต้องเสียภาษีเงินได้หรือไม่ก็เป็นเรื่องที่นายบรรณพจน์ ฯ มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมาย ไม่เกี่ยวกับเรื่องของผู้ถูกร้องหรือคู่สมรสผู้ถูกร้องจะต้องแสดงในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แต่อย่างไร อีกทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็ยังไม่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานประเมินได้ตรวจสอบและประเมินให้มีการเสียภาษีเงินได้จากการโอนหุ้นดังกล่าวแต่อย่างไร แต่ผู้ร้องกลับทำตนเป็นเจ้าพนักงานประเมินวินิจฉัยว่ามีการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ แล้วยกขึ้นมาอ้างประกอบคำวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นหรือไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ จึงเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องและเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกร้องอันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ อีกด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องให้คุณหญิงปรีญา ฯ ทราบในส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด และกรรมการและผู้ทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด ซึ่งคุณหญิงปรีญา ฯ ได้ยื่นคำแถลงเป็นหนังสือลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๔ ต่อศาลรัฐธรรมนูญตามคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงบังคับวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ ของคุณหญิงปรีญา ฯ ในเรื่องที่ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ ที่ได้ยื่นต่อศาลแล้ว ประกอบการพิจารณาในเรื่องนี้สรุปว่า ผู้แถลงเป็นกรรมการบริษัท อมรเกษม จำกัด บริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด และบริษัท วงศ์อมร จำกัด ในขณะที่วุฒิสภามีมติเลือกให้ดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสาม นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกหนังสือรับรองการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัทให้ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๒ ภายในระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมวุฒิสภา

ส่วนกรณีที่เป็นกรรมการบริษัท วงศ์อมร จำกัด นั้น ชี้แจงว่าได้ยื่นหนังสือลาออกพร้อมบอกกล่าวด้วยวาจาให้คุณหญิงวนิดา พูนศิริวงศ์ กรรมการผู้มีอำนาจทราบ โดยคุณหญิงวนิดา ยืนยันว่าได้รับแจ้งแล้วประมาณต้นเดือนเมษายน ๒๕๔๒ และมอบให้คนอื่นไปถอนชื่อออกแล้ว ตนจึงไม่ได้สนใจติดตามเรื่อง นอกจากนี้ในส่วนระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเป็นกรรมการ (พ.ศ. ๒๕๓๕) จนถึงปัจจุบันก็ไม่เคยร่วมประชุมหรือทำกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นการที่ได้บอกเลิกการเป็นกรรมการบริษัทด้วยการแสดงเจตนาลาออกทั้งด้วยหนังสือและวาจาต่อคุณหญิงวนิดา ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจภายในสิบห้าวันหลังจากที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ย่อมมีผลให้การเป็นกรรมการบริษัท ๑ ระงับทันทีตามนัยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

ส่วนกรณีลงลายมือชื่อในฐานะกรรมการบริษัท ผู้ทำบัญชีของบริษัท เกษมวนารมย์ จำกัด ในแบบนำส่งงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนในปี ๒๕๔๒ นั้น เป็นการรับรองงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนในรอบปีตามแบบ ซึ่งได้ลงลายมือชื่อมาหลายปีแล้ว ผู้ทำบัญชีบริษัทจึงได้นำงบดุลปี ๒๕๔๒ ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ มาให้ลงลายมือชื่อเช่นเดิม ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาคาบเกี่ยวกัน เพราะเป็นกรรมการบริษัทระหว่างเดือนมกราคม ๒๕๔๒ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๔๒ การลงลายมือชื่อดังกล่าวมิได้ทำให้กลับมาเป็นกรรมการบริษัท เกษมวนารมย์ ๑ อีกเพราะมีการจดทะเบียนถอนชื่อออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เกษมวนารมย์ ๑ ตามหนังสือรับรองตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๒ แล้ว

ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องกล่าวว่าเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๘ ประกอบมาตรา ๒๕๗ นั้น เป็นขั้นตอนก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง สำหรับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชุดนี้ ประธานวุฒิสภาได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งเรียบร้อยแล้ว จึงเป็นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครบองค์ประกอบตามมาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง โดยสมบูรณ์ หากต่อมากรรมการ ป.ป.ช. คนหนึ่งคนใดต้องพ้นจากตำแหน่งเพราะกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๕๘ มาตรา ๒๖๐ วรรคสอง ก็บัญญัติให้กรรมการ ป.ป.ช. ที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ และยังคงเป็นกรรมการ ป.ป.ช. อยู่ต่อไปจนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยประกอบกับได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทถูกต้องตามกฎหมายซึ่งได้กล่าวไว้แล้ว

นายโอภาส อรุณินท์ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ ลงวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๔ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงกรณีที่ถูกผู้ถูกร้องกล่าวอ้างถึงว่า ปฏิบัติตัวไม่เป็นกลาง เลือกปฏิบัติด้วยการนำเรื่องของผู้ถูกร้องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบอย่างเร่งด่วนผิดปกติและดำเนินการให้มีการลงมติเรื่องของผู้ถูกร้องต่างๆ ที่รู้อยู่แล้วว่า มีกรรมการ ป.ป.ช. ๓ คน ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยชี้แจงสรุปได้ว่า

การตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นการดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่เหมือนกันทุกรายตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับกรณีผู้ถูกร้องก็ได้ดำเนินการตรวจสอบตามแนวทางและหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งได้ดำเนินการตรวจสอบแล้วเสร็จและประกาศผลการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ตามราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนพิเศษ ๕๑ ง ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ส่วนบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปีอยู่ระหว่างการตรวจสอบ ยังไม่แล้วเสร็จประมาณเดือนกันยายน ๒๕๕๓ ได้มีว่าที่ร้อยตรี เสงี่ยม บุษบาบาน ยื่นคำร้องขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่ผู้ถูกร้องไม่แสดงทรัพย์สินคือหุ้นซึ่งอยู่ในชื่อของแม่บ้าน คนใช้ คนขับรถ และยาม จึงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ขึ้นดำเนินการจนกระทั่งแล้วเสร็จใช้เวลาตรวจสอบประมาณสามเดือนและคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ เนื่องจากระเบียบดังกล่าวได้ถูกยกเลิกเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ แล้ว เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง

หลังจากที่คณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ส่งรายงานผลผู้แถลงนำเรื่องดังกล่าวเข้าหารือในที่ประชุมเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ ว่า สมควรจะนำรายงานผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้องมาพิจารณาเป็นการเฉพาะ โดยนัดประชุมพิเศษเพิ่มเติมหรือไม่ โดยที่ประชุมมีมติให้นำเรื่องไปพิจารณาในวาระอื่นๆ ในวันอังคารที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ร่วมกับเรื่องรายงานผลการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของนายบัญญัติ ฯ และนายชวน ฯ เพื่อพิจารณาในคราวเดียวกัน และได้จัดส่งสำเนารายงานการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบ ฯ ให้แก่กรรมการ ป.ป.ช. ทุกคน ตั้งแต่วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ และในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๓ ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมตั้งแต่เวลา ๐๕.๓๐ นาฬิกาเป็นต้นไป ซึ่งในวันดังกล่าวปรากฏว่ามีบุคคลจำนวนมากมาชุมนุมกันรอบบริเวณโถงอาคารสำนักงาน ป.ป.ช. และพยายามขัดขวางเพื่อไม่ให้เกิดการประชุม โดยในการประชุมนั้นคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความเห็นว่า เรื่องใดที่จะต้องพิจารณาในรายละเอียดก็มีมติให้เลื่อนการพิจารณาออกไปก่อน และได้พิจารณาเรื่อยมาจนกระทั่งถึงวาระพิจารณารายงานผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง และมีมติด้วยคะแนนเสียง ๘ ต่อ ๑ ให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามปกติมาโดยตลอด และมีได้ดำเนินการโดยเร่งรีบดังกล่าวหาแต่อย่างไร

ส่วนกรณีที่มีการร้องเรียนว่า มีกรรมการ ป.ป.ช. ๓ คน คือ คุณหญิงปรีญา ฯ พลโท สวัสดิ์ ฯ และนายเกริกเกียรติ ฯ เป็นกรรมการบริษัทและเป็นหุ้นส่วน ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่กรรมการ ป.ป.ช. ได้นั้น เป็นเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัย ผู้แถลงไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยและไม่มีอำนาจห้ามกรรมการ ป.ป.ช. คนหนึ่งคนใดเข้าร่วมในการประชุม นอกจากนั้นคุณหญิงปรีญา ฯ ไม่ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ในวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๓ ก่อนการประชุมตามที่กล่าวหาแต่อย่างใด แต่ได้ลาออกในวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๓

ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาคดีเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานมาเบิกความ รวมทั้งยื่นเอกสารประกอบการพิจารณา โดยผู้ร้องมอบอำนาจให้ นายกล้าณรงค์ จันทิก เลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช. และคณะเจ้าหน้าที่มาแถลงศาล ส่วนผู้ถูกร้องมอบอำนาจให้ ทนายความผู้รับมอบอำนาจรวม ๖ คน มาแถลงศาล โดยนำพยานบุคคลมาเบิกความคือ นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และนายประสิทธิ์ ดำรงชัย กรรมการ ป.ป.ช. และส่งเอกสารคำให้การเป็นหนังสือของพยานรวม ๑๐ คน เอกสารและหลักฐานเข้าสืบในชั้นพิจารณาคดีคือ ผู้ถูกร้อง คู่สมรสผู้ถูกร้อง นายบรรณพจน์ ฯ นางกาญจนาภา ฯ นางกมลวัน ฯ นายสุรเชียร ฯ นายศักรินทร์ ฯ นายวิโรจน์ ฯ นายสุวิทย์ ฯ และนายสุรศักดิ์ ฯ ซึ่งสรุปคำแถลง คำเบิกความ การซักค้าน และถามตง ในการออกนั่งพิจารณาได้ดังนี้

๑. นายกล้าณรงค์ จันทิก โดยผู้รับมอบอำนาจแถลงยืนยันข้อเท็จจริงตามคำร้องและตอบการซักค้านสรุปได้ว่า

ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ เป็นการดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแม้จะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แต่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ บัญญัติความหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึงข้าราชการ ทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง รัฐมนตรีซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองจึงอยู่ภายใต้บังคับด้วย

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกาศใช้บังคับ ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ป. ทำหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้จัดส่งแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ พร้อมทั้งคำอธิบายการกรอกแบบรายการไปให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดแบบดังกล่าวไว้ แต่แบบที่จัดส่งนั้นจะมีข้อความตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แบบดังกล่าวมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมคำอธิบายการกรอกแบบอีกสองครั้ง โดยระบุไว้ด้วย

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีผลใช้บังคับวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ซึ่งผู้ถูกร้องใช้ในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๙ ครั้งที่ ๑ และ ๒ และโดยแบบท้ายประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๙ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นแบบที่ผู้ถูกร้องใช้ในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๙ ครั้งที่ ๓ และมีการปรับปรุงเพิ่มเติมแบบและคำอธิบายเพื่ออธิบายความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ให้ชัดเจนขึ้นในเวลาต่อมา

การที่มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบ ๙ กรณีของผู้ถูกร้องนั้น เป็นการแต่งตั้งโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๕ (๑๒) เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินในหมวด ๓ มิได้เป็นการแต่งตั้งเพื่อไต่สวนข้อเท็จจริงตามหมวด ๔ ในเรื่องการทุจริตและร่ำรวยผิดปกติ จึงไม่ต้องแจ้งผู้ถูกร้องให้มาชี้แจง และในการพิจารณาคดีของผู้ถูกร้อง คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ๙ ถือคำรับของผู้ถูกร้องเป็นที่ยุติว่ารับในข้อเท็จจริงแล้ว และพิจารณาข้อกฎหมายว่าเหตุผลที่ผู้ถูกร้องอ้างนั้นรับฟังได้หรือไม่เท่านั้น จึงดำเนินการได้รวดเร็ว ทั้งการตรวจสอบการโอนหุ้นของบริษัทต่างๆ นั้น ไม่ได้มีการเรียกผู้บริหารของบริษัททุกบริษัทมาสอบถาม จะมาสอบถามเฉพาะกรณีที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ๙ ดำเนินการตรวจสอบแล้วได้ข้อเท็จจริงไม่ตรงกับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๙ ที่ยื่นเท่านั้น

ส่วนกรณีคำว่า “โอนลอย” ตามความเข้าใจของผู้ร้องคือ การลงลายมือชื่อ สลากหลังหุ้นไว้สำหรับโอนไปให้บุคคลอื่น อาจมีได้ ๓ กรณีคือ

กรณีที่ ๑ เป็นกรณีที่ขายหุ้นให้ผู้ซื้อซึ่งชำระเงินแล้ว ผู้ขายก็สลักหลังใบหุ้นเพื่อให้ผู้ซื้อไปโอนหุ้นเป็นชื่อของผู้ซื้อเอง

กรณีที่ ๒ อาจเป็นกรณีที่เจ้าของหุ้นจะไม่อยู่เป็นเวลานาน แล้วได้โอนลอยให้บุคคลอื่นเพื่อขายหุ้นให้ในระหว่างที่คนไม่อยู่

กรณีที่ ๓ เป็นการโอนหุ้นให้บุคคลอื่นถือหุ้นไว้แทน ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าต้องให้บุคคลเหล่านั้นลงลายมือชื่อโอนลอยกลับมา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการไต่ถามในภายหลังได้ ซึ่งกรณีนี้แม้ผู้ถือหุ้นแทนจะตายแล้ว ก็ยังมีการดำเนินการโอนกันได้

๒. นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ พยานฝ่ายผู้ถูกร้องยื่นคำให้การเป็นหนังสือต่อศาล ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔ และมาศาลเพื่อให้ผู้ร้องซักค้านในวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ สรุปว่า

การโอนลอยหุ้น เป็นการโอนหุ้นโดยที่ผู้โอนลงลายมือชื่อของตนในใบโอนหุ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว แล้วมอบใบโอนหุ้นนั้นให้แก่ผู้รับโอนลอย โดยให้อิสระแก่ผู้รับโอนลอยที่จะระบุชื่อของผู้รับโอนในภายหลัง ตามที่ผู้รับโอนหุ้นจากการโอนลอยเห็นสมควร โดยผู้โอนจะถือว่าหลังจากที่ตนได้สลักหลังโอนลอยให้แก่ผู้รับโอนลอยแล้ว ถือว่าได้สละสิทธิ์ในความเป็นเจ้าของหุ้นที่โอนลอยไปแล้ว การโอนลอยหุ้น ซึ่งเป็นหุ้นที่ออกโดยบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัด ไม่ว่าจะ เป็นบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยหรือไม่มีการทำกันเป็นครั้งคราวในการประกอบธุรกิจของนักธุรกิจ เพราะความสะดวก และความยืดหยุ่นคล่องตัวแก่ผู้รับโอนลอยในแง่ที่ผู้รับโอนยังไม่ต้องใส่ชื่อตนลงในใบโอนหุ้น และสามารถกำหนดตัวบุคคลที่ตนประสงค์จะโอนหุ้นในภายหลังตามกำหนดเวลาและจำนวนที่ตนเห็นสมควรได้ และหากผู้รับโอนลอยหุ้นไม่ประสงค์จะรับโอนหุ้นใส่ชื่อมาเป็นของตนก่อน จะส่งผลให้ปรากฏชื่อของ ผู้โอนที่ลงลายมือชื่อโอนลอยกับชื่อผู้รับโอนที่ผู้รับโอนหุ้นลอยกำหนดให้ใส่ลงลายมือชื่อเป็นผู้รับ โอนหุ้นเท่านั้น

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๒/๒๕๕๐ และ ๖๖๕๒/๒๕๕๐ ได้อธิบายเรื่องการโอนลอยหุ้นไว้ว่า ดำเนินการได้ทั้งกรณีซื้อขาย แลกเปลี่ยน และให้ การโอนลอยคือการสลักหลังโอนโดยผู้รับโอน ยังไม่ระบุชื่อ แต่ถ้าโอนเสร็จเด็ดขาดคือ เจตนาใส่ชื่อผู้รับโอน นิติกรรมโอนลอยเป็นการซื้อขายสังหา ริมทรัพย์ประเภทหนึ่ง แต่รูปแบบของการโอนลอยเป็นอีกเรื่องหนึ่ง การโอนลอยหุ้นมีแบบซึ่งพิจารณาตาม ประเภทของบริษัทอยู่ ๓ ประเภท คือ บริษัทจำกัด มีแบบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๒๕ บริษัทมหาชนจำกัด มีแบบตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๕๘ และ ถ้าเป็นหุ้นบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์ต้องใช้แบบตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๕๑ ประกอบมาตรา ๑๕๕ การโอนลอยใช้บังคับกันได้ระหว่างคู่กรณี และถ้าเป็น หุ้นในตลาดหลักทรัพย์ใช้บังคับกันได้ระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน แต่จะใช้ยื่นบริษัทได้ต่อเมื่อได้จัดแจ้ง การโอนแล้ว ส่วนการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนนั้น มีการกระทำทั่วไปในตลาดหลักทรัพย์และทราบกัน ทั่วไปในหมู่ผู้ค้าหลักทรัพย์ การโอนลอยหุ้นมิได้เฉพาะโอนลอยหุ้นระบุชื่อ ส่วนหุ้นผู้ถือการโอนใช้วิธี การส่งมอบ จึงไม่ต้องมีการโอนลอยโดยการสลักหลังลงในใบหุ้นดังเช่นหุ้นระบุชื่อ และหุ้นใน ตลาดหลักทรัพย์นั้นจะต้องเป็นหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้น หุ้นในตลาดหลักทรัพย์ มีทั้งหุ้นระบุชื่อและหุ้นไม่ระบุชื่อ การโอนลอยใช้เฉพาะหุ้นระบุชื่อตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๕๑ ประกอบมาตรา ๑๕๕

๓. นายประสิทธิ์ ดำรงชัย กรรมการ ป.ป.ช. เบิกความต่อศาลในฐานะพยานที่ผู้ถูกร้องอ้างสรุปว่า

พยานมีหลักการในการปฏิบัติหน้าที่ ๔ ประการ ประการที่หนึ่ง ให้ทุกฝ่ายได้รับความเป็นธรรมจากการสอบสวนเท่ากันโดยรับฟังความเห็นและเหตุผลของทุกฝ่าย ประการที่สอง ในระหว่างการไต่สวนหรือตรวจสอบต้องถือว่าผู้ถูกกล่าวหายังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ประการที่สาม ต้องหาข้อมูลและพยานหลักฐานให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ที่สุด และประการที่สี่ ต้องมีความกล้าหาญในการวินิจฉัยไปตามข้อมูลและพยานหลักฐานที่ได้มา โดยหลักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตต้องเน้นการที่จะทำให้ผู้ใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริตพ้นออกไปจากหน้าที่ ไม่ให้มีโอกาสใช้อำนาจหน้าที่จนร่ำรวยผิดปกติและทำความเสียหายให้แก่บ้านเมืองอีกต่อไป รัฐธรรมนูญได้กำหนดกลไกการตรวจสอบไว้หลายประการ การให้แสดงบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ก็เป็นกลไกประการหนึ่ง เพราะนำมาเป็นพื้นฐานในการตรวจว่ามีการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินและหนี้สินระหว่างการดำรงตำแหน่งจนมีความผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามีการไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ หรือยื่นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ก็ต้องพิจารณาว่าผู้นั้นเพราะมีเหตุจูงใจอย่างไรในการกระทำเช่นนั้นเพื่อจะวินิจฉัยได้ว่าผู้นั้นตั้งใจจะทุจริตโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่หรือไม่

สำหรับกรณีของผู้ถูกร้อง ตามรายงานผลการตรวจสอบ ฯ ของคณะอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ ที่แต่งตั้งขึ้น ไม่ปรากฏว่ามีการตรวจสอบว่าทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร มีอยู่เท่าไร การตรวจสอบจะเน้นเฉพาะหุ้นเท่านั้น ผู้ถูกร้องก็ยอมรับว่าหุ้นเหล่านั้นเป็นของคู่สมรส ผลการตรวจสอบก็ไม่ปรากฏว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ส่วนการพิจารณาว่า จงใจไม่ยื่นหรือไม่ ก็มีการยื่นทั้ง ๓ ครั้ง ซึ่งไม่มีปรากฏในรายงานของคณะอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ ว่าข้อความตรงไหนเป็นเท็จ ส่วนการปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ และผู้ร้องนำมาวินิจฉัยเรื่องการปกปิดหุ้นนั้น ได้มีความเห็นไว้แล้วในรายงานการประชุมครั้งที่ ๘๘/๒๕๔๓ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๓ ว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเพราะ

- (๑) หุ้นที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่นเป็นของคู่สมรสทั้งหมด เพราะผู้ถูกร้องได้โอนลอยให้คู่สมรสแล้ว
- (๒) การไม่แจ้งเป็นเรื่องของความเข้าใจความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” คลาดเคลื่อน โดยเข้าใจว่าไม่ต้องแจ้งหุ้นที่โอนไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น
- (๓) เมื่อผู้ถูกร้องทราบว่า มีหุ้นของคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นที่ต้องแจ้งในรายการทรัพย์สินด้วย ก็รีบแจ้งเพิ่มเติม

(๔) ที่ผู้ร้องอ้างเหตุจงใจต่างๆ มาชี้ให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดหุ้นที่ต้องแสดงนั้น เป็นเพียงข้อสันนิษฐานไม่มีน้ำหนักเพียงพอ

๔. ผู้ถูกร้อง ยืนยันคำให้การเป็นหนังสือต่อศาล สรุปได้ว่า

ประมาณปี ๒๕๓๕ ก่อนจะเข้ามาทำงานการเมือง ผู้ถูกร้องทยอยโอนหุ้นที่ถืออยู่ในบริษัทต่างๆ ให้คู่สมรสโดยวิธีการโอนลอยและส่งมอบใบหุ้นให้ไป ตราบใดยังไม่มี การลงลายมือชื่อผู้รับโอน และนำไปเปลี่ยนชื่อผู้ถือหุ้นในสมุดทะเบียนหุ้น ก็ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องอยู่ในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ต่อมาเมื่อผู้รับโอนคนใดประสงค์จะจดทะเบียนก็จะปรากฏหลักฐานว่า ผู้รับโอนดังกล่าวเป็นผู้รับโอนจากผู้ถูกร้อง ดังนั้นตามหลักฐานจึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้โอนให้ผู้รับโอนคนสุดท้าย ซึ่งความจริงแล้ว ผู้ถูกร้องโอนหุ้นให้เป็นสิทธิเสร็จเด็ดขาดให้แก่ คู่สมรสไปแล้ว ส่วนคู่สมรสจะไปดำเนินการอย่างไร ผู้ถูกร้องไม่ทราบ

ส่วนในเรื่องการจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ นั้น ผู้ถูกร้องมอบหมายให้ เลขานุการส่วนตัวคือ นางกมลวัน ฯ เป็นผู้รวบรวม ส่วนทรัพย์สินของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยนางกมลวัน ฯ ได้ประสานงานกับนางกาญจนาภา ฯ เลขานุการส่วนตัวของคู่สมรส เพื่อรวบรวม กับรายการทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง เมื่อนางกมลวัน ฯ จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ เสร็จ ก็นำมาให้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อโดยไม่ได้ตรวจสอบอีก การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ผู้ถูกร้องถูกกล่าวหาครั้งแรกเป็นการยื่นในวันเดียวกันกับที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งคือ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เพราะคณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากนายกรัฐมนตรีลาออก จึงไม่มีเหตุหรือประโยชน์ใดๆ ที่ผู้ถูกร้องจะต้องปกปิดหรือมีเหตุสงสัยไปได้ว่าจะแสวงหาผลประโยชน์ใดๆ จากการดำรงตำแหน่งได้เพราะพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว การจงใจปกปิดข้อความจริงนั้น ผู้จงใจจะต้องรู้ถึงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ตนจะปกปิด แต่กรณีของผู้ถูกร้องนั้น ทรัพย์สินที่ถูกกล่าวหาว่าจงใจปกปิดเป็นของคู่สมรสและผู้ถูกร้องไม่ทราบ และไม่มีเหตุอันควรทราบว่าคู่สมรสมีทรัพย์สินใดบ้าง จึงไม่อาจเป็นการจงใจปกปิดข้อความจริง อีกทั้งข้อเท็จจริงในกรณีนี้ในส่วนทรัพย์สินที่เป็นปัญหาก็เป็นทรัพย์สินของผู้ถูกร้องและคู่สมรสที่มีอยู่ก่อนที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้บางรายการจะได้มาภายหลังที่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ได้มาในช่วงที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว และเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจโดยสุจริตทั้งสิ้น จึงไม่มีเหตุผลที่จะต้องปกปิดหรือซ่อนเร้น และเมื่อทราบว่า มีทรัพย์สินบางรายการของคู่สมรสที่ไม่ได้แจ้งไว้ ก็รีบขออนุญาตส่งเพิ่มเติม ก่อนที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ฯ จะตรวจสอบเสร็จ และแจ้งรวมถึงทรัพย์สินที่คณะอนุกรรมการ

ตรวจสอบ ๑ มิได้ให้ชี้แจงด้วย แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้นำคำขอของผู้ถูกร้องไปพิจารณาและยังรีบสรุปว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องชี้แจงก่อนลงมติ ซึ่งเข้าใจว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. รีบสรุปให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้งทั่วไปที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้าในวันที่ ๒๘ ถึง ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๓

๕. คุณหญิงพจมาน ชินวัตร คู่สมรสของผู้ถูกร้อง ยื่นคำให้การเป็นหนังสือ สรุปได้ว่า

ก่อนดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ผู้ถูกร้องโอนหุ้นส่วนใหญ่ที่ผู้ถูกร้องถืออยู่ในกิจการของครอบครัวให้ดำเนินการโดยวิธีการโอนหุ้นลอย เป็นผลให้สิทธิเด็ดขาดในหุ้นเหล่านั้นโอนมาเป็นของพยาน ส่วนที่ปรากฏว่าเป็นรายการทรัพย์สินไม่ครบถ้วนในส่วนที่เป็นทรัพย์สินของพยานนั้น เกิดจากพยานนำหุ้นที่ผู้ถูกร้องโอนลอยให้ไปให้บุคคลอื่นถือแทนโดยไม่เคยแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบในรายละเอียด และผู้ถูกร้องก็ไม่เคยสอบถามถึงการดำเนินการเกี่ยวกับหุ้นเลย สาเหตุที่ไม่มีรายการหุ้นของพยานที่ผู้อื่นถือแทนในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้อง ไม่ได้เกิดจากการจงใจของผู้ถูกร้องหรือพยาน เป็นเพราะการจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ทุกครั้งจะมอบให้เลขานุการของพยานคือ นางกาญจนาภา ๑ ประสานงานกับเลขานุการของผู้ถูกร้องคือ นางกมลวัน ๑ เป็นผู้ร่วมกันจัดทำ และนางกาญจนาภา ๑ เข้าใจผิดในการกรอกแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ว่าไม่ต้องแสดงทรัพย์สินของพยานซึ่งอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น แต่เมื่อทราบก็รีบรวบรวมส่งมอบให้นางกมลวัน ๑ ดำเนินการต่อไป อีกทั้งการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ทั้งสามครั้งก็เป็นการยื่นในระยะที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว จึงไม่ได้ใส่ใจต่อการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ คงปล่อยให้ไปทำตามที่เลขานุการดำเนินการ ต่อมาเมื่อพยานให้เลขานุการรวบรวมทรัพย์สินของพยานในส่วนที่เป็นหุ้นที่บุคคลอื่นมีชื่อถือไว้แทนทั้งหมด แม้จะเป็นบริษัทที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่ได้ขอให้ชี้แจงก็ตาม และผู้ถูกร้องได้ขอเข้าชี้แจงข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. พร้อมทั้งขอแก้ไขโดยยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ เพิ่มเติมในส่วนของพยาน โดยเป็นการยื่นก่อนที่คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ๑ และคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีคำวินิจฉัย ซึ่งสามารถยื่นได้ตามนัยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๓/๒๕๕๓ แต่ผู้ร้องก็ไม่ได้พิจารณาการยื่นเพิ่มเติมแต่อย่างใด ทั้งที่ขณะนั้นเป็นการตรวจสอบทรัพย์สินในชั้นตอนปกติและยังไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้ถูกร้องแต่อย่างใด

๖. นางกาญจนาภา หงษ์เหิน เลขานุการส่วนตัวของคู่สมรสผู้ถูกร้อง ยื่นคำให้การเป็นหนังสือสรุปได้ว่า

ก่อนผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง พยานได้รับมอบหมายให้นำเอกสารการโอนหุ้นให้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อโอนหุ้นในลักษณะโอนลอย เพื่อเป็นประโยชน์ในการที่จะโอนหุ้นต่อไปให้บุคคลอื่นเป็นการปฏิบัติทั่วไปในการซื้อขายหุ้นหรือโอนหุ้น เมื่อผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อแล้ว มอบใบหุ้นให้เพื่อมอบให้แก่คู่สมรสของผู้ถูกร้อง โดยพยานเป็นผู้เก็บรักษาเอกสารไว้ และตั้งแต่โอนลอยแล้ว พยานไม่เคยเห็นผู้ถูกร้องเข้ามาเกี่ยวข้องหรือรับรู้การดำเนินการเกี่ยวกับหุ้นดังกล่าวเลย

พยานได้รับมอบหมายให้รวบรวมทรัพย์สินและหนี้สินในส่วนของคู่สมรสของผู้ถูกร้องและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ส่งให้แก่นางกมลวัน ฯ เลขานุการส่วนตัวของผู้ถูกร้อง เพื่อจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของผู้ถูกร้องมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ รวมทั้งการยื่นกรณีรับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ โดย นางกมลวัน ฯ ได้ส่งแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ มาให้พยาน ซึ่งดูแล้วมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมตรงที่เพิ่มช่องสำหรับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแยกต่างหาก ส่วนคำอธิบายในการกรอกแบบยังคงเป็นทำนองเดียวกับแบบเดิม การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ในปี ๒๕๔๐ นี้ ยื่นสองครั้งโดยใช้แบบอย่างเดียวกัน และต่อมาในปี ๒๕๔๑ นางกมลวัน ฯ ได้ให้พยานรวบรวมรายการอีกครั้งหนึ่ง โดยส่งแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ มาให้ พยานเห็นว่าเป็นแบบเหมือนเดิม จึงรวบรวมข้อมูลกรอกรายการให้โดยไม่ได้อ่านคำอธิบายการกรอกแบบ ก่อนหน้าที่จะยื่นแบบครั้งที่ ๓ นี้ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ได้แจ้งว่า มีรายการขาดตกบกพร่องของบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นไปแล้ว จึงรีบตรวจสอบแล้วแจ้งนางกมลวัน ฯ ทราบเพื่อนำไปกรอกรายการเพิ่มเติม รวม ๒ ครั้ง คือวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ และ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ซึ่งรายการที่ได้รับแจ้งว่าขาดตกบกพร่องไม่มีรายการหุ้นที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่น จึงมั่นใจว่าบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่แจ้งไปนั้น ถูกต้องแล้ว และใช้บัญชีนั้นเป็นหลักในการกรอกรายการของการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ต่อมาในภายหลังทราบว่าคำอธิบายการกรอกแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ที่ยื่นครั้งที่ ๓ แตกต่างจากเดิม โดยอธิบายความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” เพิ่มมากขึ้นว่า ให้รวมถึงทรัพย์สินที่ให้บุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย อันทำให้ไม่ได้กรอกข้อมูลของหุ้นที่ใช้ชื่อผู้อื่นถือแทน

๗. นางกมลวัน โชติกะพุกกะณะ เลขานุการส่วนตัวของผู้ถูกร้องยื่นคำให้การเป็นหนังสือสรุปได้ว่า

เมื่อพยานเข้ามาทำหน้าที่เลขานุการส่วนตัวของผู้ถูกร้องทราบว่า ผู้ถูกร้องมีความตั้งใจที่จะเข้าสู่การเมือง และได้โอนหุ้นส่วนใหญ่ในลักษณะโอนลอยให้แก่คู่สมรส โดยก่อนเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๗ ได้ลาออกจากการเป็นผู้บริหารบริษัทต่างๆ ในเครือชินวัตร และไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการของบริษัทต่างๆ เหล่านั้นอีกเลยจนถึงปัจจุบัน

พยานได้รับมอบหมายให้เป็นผู้จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ของผู้ถูกร้อง มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ซึ่งยังไม่มียกกฎหมายกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ จนกระทั่งการยื่นแบบตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และในการกรอกรายการในแบบสำหรับทรัพย์สินของคู่สมรสของผู้ถูกร้องได้ประสานกับนางกาญจนาภา ฯ ทุกครั้ง โดยไม่เคยทราบว่าคู่สมรสของผู้ถูกร้องมีหุ้นที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ขอยืนยันว่า ตามเอกสารหลักฐานเก็บรักษาไว้ไม่มีหุ้นที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ปัญหาในครั้งนี้อาจเกิดจากความบกพร่องของนางกาญจนาภา ฯ ที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน

๘. นายสุรเชียร จักรธรานนท์ กรรมการผู้อำนวยการของกลุ่มบริษัท แอสเสท ยื่นคำให้การเป็นหนังสือ สรุปได้ว่า

ในฐานะผู้บริหารของกลุ่มบริษัท แอสเสท จำกัด ได้เป็นผู้เจรจาต่อรองซื้อสนามกอล์ฟ อัลไพน์ และตกลงทำบันทึกข้อตกลงจะซื้อจะขายหุ้นพร้อมทรัพย์สินของบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๑ โดยผู้ถูกร้องไม่ได้รู้เห็นการเจรจาต่อรองนี้ การตัดสินใจซื้อในขั้นสุดท้าย พยานได้ขอความเห็นชอบจากคู่สมรสผู้ถูกร้องเพียงผู้เดียว โดยเงื่อนไขลำดับแรกในบันทึกข้อตกลงจะซื้อจะขาย ฯ เป็นการชำระเงินคืนเจ้าหนี้คือสถาบันการเงิน และเงื่อนไขลำดับที่สองคือการชำระภาษีที่ค้างจ่ายทั้งหมดสำหรับการประนอมหนี้ที่ติดอยู่กับ ปรส. นั้น ผลของการประนอมหนี้ไม่ว่าจะได้รับความสำเร็จมากน้อยเพียงไร บริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด และผู้ถือหุ้นรายใหม่จะไม่ได้รับประโยชน์หรือต้องเสียประโยชน์ทั้งสิ้น ราคาที่ตกลงซื้อขายกันนั้น เป็นราคาสุทธิที่แน่นอนตายตัว เป็นราคาที่ปราศจากภาระหนี้และค่าประกัน จึงเป็นผลให้บริษัท เอสซี แอสเสท จำกัด มีหนี้เสียที่เป็น NPL อันจะทำให้เกิดความเสียหายแก่เกียรติคุณของบริษัทได้ จึงได้แนะนำคู่สมรสผู้ถูกร้องให้เข้าซื้อหุ้นเสียเองโดยใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทน ทำให้ทั้งบริษัท เอสซี แอสเสท จำกัด และคู่สมรสผู้ถูกร้องไม่มีชื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับหนี้สินที่เป็น NPL หรือกลายเป็นผู้เจรจาในการประนอมหนี้ด้วย เพราะไม่ว่าผลการเจรจาจะเป็นอย่างไร ไม่ได้มีส่วนได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ด้วย ดังนั้น จึงขอยืนยันว่า การใช้ชื่อบุคคลอื่นเข้าเป็นผู้ถือหุ้นแทนเกิดจากเหตุผลดังกล่าวอันเป็นนโยบายในทางธุรกิจ

โดยแท้โดยผู้ถูกร้องมิได้รู้เห็นด้วยเลย ซึ่งเป็นหน้าที่ของพยานที่จะต้องแนะนำเพื่อปกป้องชื่อเสียงของบริษัท ฯ และคู่สมรสผู้ถูกร้องเท่านั้น และพยานไม่รู้ด้วยว่าคำแนะนำดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้ถูกร้องเช่นนี้ ซึ่งมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีเจตนาที่จะนำไปสู่การปกปิดการแจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ แต่อย่างไร

๕. นายศักรินทร์ ร่วมรังษี หัวหน้าฝ่ายกฎหมายตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยื่นคำให้การเป็นหนังสือ สรุปได้ว่า

คำว่า “การโอนหุ้นลอย” มิได้มีกำหนดไว้ในกฎหมายหรือข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์ ฯ แต่ในทางปฏิบัติใช้เรียกวิธีการโอนหุ้นที่เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ และมีการปฏิบัติเป็นปกติทั่วไปในการโอนหุ้นที่เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยมีวิธีการปฏิบัติคือ ผู้มีชื่อแสดงว่าเป็นเจ้าของหุ้นลงลายมือชื่อของตนหลังใบหุ้น โดยระบุว่าเป็นผู้โอนและส่งมอบใบหุ้นดังกล่าวให้แก่ผู้รับโอน การโอนหุ้นลอยตามวิธีที่กล่าวถึงว่าเป็นวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย

หากหลักฐานที่ปรากฏในใบหุ้นชั้นตอนสุดท้ายพบว่า ผู้ถูกร้องโอนหุ้นให้บุคคลหนึ่งคือ นาย ก. และถ้ามีข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องโอนลอยหุ้นนั้นให้บุคคลอื่นไว้ก่อน และบุคคลอื่นจึงไปโอนให้นาย ก. ยังไม่อาจสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องรู้ว่านาย ก. เป็นผู้ถือหุ้นที่ตนได้โอนลอยไว้หรือไม่ ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมแต่ละกรณี

จากคำร้องและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ส่งเรื่องมายัง ศาลรัฐธรรมนูญ มีประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาและมีมติรับเรื่องไว้เพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาจากคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เอกสารพยานหลักฐานพยานบุคคล รวมทั้งเอกสารคำให้การเป็นหนังสือของพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ที่ประสงค์จะให้ศาลรู้ถึงข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการพิจารณา

พิจารณาแล้วเห็นว่า

รัฐธรรมนูญ หมวด ๑๐ ว่าด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๑ เรื่องการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มีความมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า ในช่วงระยะเวลาดำรงตำแหน่งจนถึงวันพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ๑ ปี หากผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา ๒๕๔ วรรคสอง

สำหรับมาตรา ๒๕๕ เป็นเรื่องมาตรการในการตรวจสอบเพื่อจะพิสูจน์ว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นหรือไม่จำนวนเท่าใด โดยอาศัยการแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่ง ๓ ครั้ง เพื่อเปรียบเทียบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินหรือไม่อย่างไร

มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา ๒๕๒ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่าการกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้วให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ผู้ร้องได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ อันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ หรือไม่

ผู้ถูกร้องได้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ มาตรา ๓๑๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” เมื่อผู้ถูกร้องคงเป็นรองนายกรัฐมนตรีต่อไปตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ ทั้ง ๓ ครั้งตามมาตรา ๒๕๒ โดยยื่นต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.)

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๔ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ ตามนโยบายของพรรคพลังธรรม และได้ยื่นครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ยื่นครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และยื่นครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ กรณีพ้นจากตำแหน่งเป็นเวลา ๑ ปี ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้ทำการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง แล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนที่พิเศษ ๕๑ ง วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๔ วรรคหนึ่ง คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๒ จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ ได้มีการร้องเรียน และเป็นข่าวในสื่อมวลชนว่าผู้ถูกร้องโอนหุ้นให้แม่บ้าน คนรับใช้ คนขับรถ และยามรักษาความปลอดภัย เป็นต้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงทำการตรวจสอบพบว่าผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินของตน และ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น คือ

ครั้งที่ ๑ เมื่อยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่ง จำนวน ๒,๓๗๑,๗๒๖,๓๗๑ บาท

ครั้งที่ ๒ เมื่อยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ กรณีพ้นจากตำแหน่ง จำนวน ๑,๕๒๓,๑๕๗,๖๕๗ บาท

ครั้งที่ ๓ เมื่อยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ กรณีพ้นจากตำแหน่งครบ ๑ ปี จำนวน ๖๕๖,๕๘๔,๓๘๓ บาท จากทรัพย์สินทั้งหมดที่ผู้ถูกร้องได้แสดงไว้ คือ ๒๔,๘๕๔,๕๘๐,๐๐๐ บาท

ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงว่า บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ที่ผู้ถูกร้องยื่นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ ที่ไม่ได้แสดงรายการหุ้นที่มีผู้อื่นถือหุ้นแทนคู่สมรสของผู้ถูกร้องนั้น ผู้ร้องได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินแล้วได้ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเพิ่มเติมเฉพาะเงินฝากในธนาคารและยานพาหนะของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และของบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่ไม่ได้แสดงไว้ในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ เท่านั้น ผู้ร้องไม่ได้สอบถามหรือให้ชี้แจงเรื่องการให้บุคคลอื่นถือแทนแต่อย่างใด และเมื่อผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๑ และวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ แล้ว ผู้ร้องก็ไม่ได้ทักท้วงหรือให้เพิ่มเติมรายการอื่น หลังจากนั้นอีก ๕ วัน ผู้ถูกร้องก็ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

เหตุที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินของคู่สมรสที่มีชื่อบุคคลอื่นถือแทนในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ที่ยื่นทั้ง ๓ ครั้งนั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าเป็นเพราะผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสเข้าใจว่า ถ้าหลักฐานการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือหุ้นไม่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ก็ไม่ต้องแสดงรายการ เพราะจะต้องทำสำเนาหนังสือแสดงการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ยื่นไปพร้อมกับแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและ

หนังสือ ๑ ด้วย และจะขัดกับหลักฐานทางราชการที่ปรากฏชื่อบุคคลอื่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น และในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ที่ยื่นครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ก็ไม่มีคำอธิบายว่าทรัพย์สินที่จะต้องแสดงให้รวมถึงทรัพย์สินที่บุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย ผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสจึงไม่ได้แจ้งให้ผู้กรอกรายการของผู้ถูกร้องทราบ ผู้กรอกรายการจึงไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้อง

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ วรรคสอง ในบทเฉพาะกาลบัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการตามวรรคหนึ่งกำหนดระเบียบอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบดังกล่าวให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ใช้บังคับได้จนกว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจะมีผลใช้บังคับ” ระเบียบที่ออกตามมาตรา ๓๒๑ นี้ ได้แก่ “ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑” ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๑๑ ก ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นวันที่เริ่มใช้บังคับกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๕๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพราะมีการเพิ่มเติมรายการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้สมบูรณ์ขึ้น เช่น ระบุถึงทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือบุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วยตามประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

ส่วนผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่ ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่ ๒ กรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ อันเป็นเวลาก่อนที่ระเบียบและประกาศดังกล่าวนี้ใช้บังคับ ดังนั้นการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องจึงเป็นไปตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ป. ที่ นร. ๑๕๐๕/๑๘๓๖๕ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๐ ถึงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ลงนามโดยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. โดยส่งแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาด้วย แต่ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าไม่ได้รับหนังสือดังกล่าว เพราะผู้ถูกร้องมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

แม้ผู้ถูกร้องจะไม่ได้รับหนังสือของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ดังกล่าว แต่ผู้ถูกร้องก็ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ ก่อนที่ระเบียบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ จะออกเป็นเวลากว่า ๑ ปี การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องคงต้องอาศัยกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ได้แก่

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘
๒. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๒๔
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ซึ่งมีมาตราที่กล่าวถึงทรัพย์สินต้องแสดงคือ

“มาตรา ๗ การแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ทำตามแบบแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สิน
ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้

สินทรัพย์และหนี้สินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องแสดงรายการให้รวมถึงสินทรัพย์และหนี้สินในต่างประเทศ
และที่มีได้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย”

ตามแบบแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สินท้ายพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน
ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๒๔ ตามคำอธิบายแบบกรอกรายการ (๒) ลำดับ ๓.๒ ประเภท
สินทรัพย์ : เงินลงทุนในหลักทรัพย์และเงินลงทุนอื่น ตัวอย่าง : หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นกู้
ของบริษัทจดทะเบียนและรับอนุญาตที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หลักฐานแนบ : สำเนาของ
หลักทรัพย์ ซึ่งไม่ได้ระบุชัดเจนถึงหุ้นที่เป็นปัญหาของคดีนี้ว่าจะให้แสดงหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เพราะหุ้น
เป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะและรายละเอียดหลายประการที่แตกต่างจากทรัพย์สินอื่น ๆ เพราะมีการซื้อขายกัน
ในตลาดหุ้นอย่างรวดเร็ว มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาในจำนวนเงินที่มากมายเป็นร้อยและพันล้านบาท
ต่อวัน และมีวิธีการในการจัดการที่ซับซ้อนมากไม่เหมือนทรัพย์สินอื่น เช่น ที่ดิน รถยนต์ และ
บัญชีเงินฝาก เป็นต้น

๓. กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘

“ข้อ ๒.

“สินทรัพย์และหนี้สินที่ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ และเจ้าหน้าที่ต้องแสดง
ตามกฎกระทรวงนี้ ให้รวมถึงสินทรัพย์และหนี้สินในต่างประเทศ และที่มีได้อยู่ในความครอบครอง
ของบุคคลนั้น ๆ ด้วย” ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงหุ้นที่เป็นปัญหาในคดีนี้แต่ประการใด เพราะเป็นกฎเกณฑ์
ที่ออกมาเป็นเวลานานแล้ว

นอกจากนี้ในแบบแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สินท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๔) ออก
ตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘
คำอธิบายการกรอกรายการ “ข้อ ๑ สินทรัพย์ในข้อ (๑) ถึง (๑๐) ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สิน
ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ยื่นแบบที่มีอยู่ภายในและภายนอกราชอาณาจักร และทั้งที่อยู่ในความครอบครอง
ของบุคคลอื่นด้วย” ยังไม่มีคำอธิบายถึงหุ้นและการแสดงรายการเกี่ยวกับหุ้นที่ให้ผู้ยื่นถือสิทธิแทน
แต่อย่างใด

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า การกรอกรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ผู้ถูกร้องมอบหมายให้นางกมลวัน โชติกะพุกกะณะ เลขานุการของผู้ถูกร้องเป็นผู้กรอกบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ทั้ง ๓ ครั้ง ส่วนผู้กรอกรายการให้คู่สมรสและบุตรคือ นางกาญจนาภา หงษ์เหิน เป็นผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินต่างๆ ทั้ง ๒ คนได้ให้การต่อคณะอนุกรรมการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง โดยนางกมลวัน ๑ ให้การยืนยันว่าตนเป็นผู้รวบรวมรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง โดยที่ผู้ถูกร้องไม่มีทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น จึงไม่ได้แสดงไว้ ส่วนนางกาญจนาภา ๑ ได้ให้การ เช่นกันว่าเหตุที่ไม่ได้รวบรวมรายการทรัพย์สินของคู่สมรสที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่นส่งให้นางกมลวัน ๑ เพื่อกรอกในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ด้วยก็เพราะดูจากคำอธิบายในแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และคำอธิบายการกรอกรายการที่ได้รับมาครั้งแรกและครั้งที่สอง ซึ่งยื่นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ นั้น มีช่องที่จะกรอกเฉพาะทรัพย์สินของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเท่านั้น ไม่มีช่องที่จะกรอกรายการทรัพย์สินที่ให้ผู้อื่นถือแทน อีกทั้งคำอธิบายการกรอกรายการก็ไม่ได้ให้กรอกรายการในส่วนทรัพย์สินที่ให้ผู้อื่นถือแทนด้วย จึงเข้าใจว่าไม่ต้องแสดงรายการทรัพย์สินของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ผู้อื่นถือแทน

ส่วนในระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พ.ศ. ๒๕๔๑ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑ ข้อ ๓ ระบุไว้ชัดเจนว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีตำแหน่งอะไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ และข้อ ๑๑ ระบุว่า “ทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องแสดงรายการให้รวมถึงทรัพย์สินและหนี้สินในต่างประเทศ และที่มีได้อยู่ในความครอบครองของบุคคลดังกล่าวด้วย” ข้อ ๑๐ ระบุว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทำตามแบบและรายละเอียดที่คณะกรรมการประกาศกำหนด” แต่ก็ยังไม่มีการกล่าวถึงรายละเอียดที่เกี่ยวกับหุ้นซึ่งเป็นปัญหาของคดีนี้แต่อย่างใด

ต่อมาวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๑ ได้มีประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ออกตามข้อ ๑๐ ของระเบียบดังกล่าว เรื่อง แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ประกาศนี้ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ประกาศอีกฉบับหนึ่งคือ ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๖ ตอนพิเศษ ๕๘ ง วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ ซึ่งมีแบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และคำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและการกรอกรายการในคำอธิบายข้อ ๕ “ทรัพย์สินในรายการที่ ๑ ถึง ๕ ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์

และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นบัญชี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่มีอยู่ภายในและภายนอก
ราชอาณาจักร หรือที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือบุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย ความหมาย
และตัวอย่างของทรัพย์สินและหลักฐานที่ต้องแนบปรากฏในคำอธิบายการกรอกรายการทรัพย์สิน”
อันเป็นประกาศครั้งสุดท้ายที่มีการอธิบายในเรื่องทรัพย์สินที่ชัดเจน แต่ก็ก็เป็นประกาศที่ออกมาหลังจาก
ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๓ ครั้งที่ ๓ ไปนานแล้ว

ระเบียบและประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ออกตามมาในภายหลังดังกล่าวเป็นการทำ
ความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ต้องกรอกรายการและยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๓
สามารถยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินได้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ไม่มีข้อผิดพลาดบกพร่องดังที่เกิดขึ้นมาก่อน
มาตรการดังกล่าวของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของการบริหารจัดการงานใน
องค์การของรัฐโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ในเรื่องใดๆ ก็ตาม ปัญหาในทางปฏิบัติ
จะต้องเกิดขึ้นเสมอไม่มากก็น้อย เช่นเดียวกับกรณีนี้ซึ่งเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงใหม่จากการปฏิบัติตาม
รัฐธรรมนูญฉบับเดิมกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องใหม่ๆ และองค์การตาม
รัฐธรรมนูญใหม่มากมายหลายองค์การที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ดังนั้นในช่วง
การเปลี่ยนแปลงนี้ย่อมมีปัญหาในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกา หลักการ และระเบียบปฏิบัติ ซึ่งมีทั้ง
ของเดิมและที่จะกำหนดขึ้นมาใหม่ ความเข้าใจ ความถูกต้อง และความแน่นอน รวมทั้งความชัดเจน
ของแนวทางปฏิบัติยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และยังไม่เป็นที่เข้าใจ จึงเป็นสิ่งที่ควรจะได้รับความคิดเห็น
ทั้งในฝ่ายผู้ปฏิบัติและผู้ดูแลตรวจสอบ อะไรที่ควรเคร่งครัดเข้มงวดกวดขันอย่างเข้มแข็ง หรือสิ่งใด
ควรผ่อนปรนยืดหยุ่นได้ก็ควรพิจารณา เพราะการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น ปัญหาเช่นนี้จะมีเสมอ
ในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่ทำให้ความยุติธรรมและความเป็นธรรมเสียไปด้วย สำหรับกรณีนี้เกิดขึ้นในช่วง
การเปลี่ยนแปลงระยะสั้นมาก เพราะผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหลังจากวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเพียง
๒๗ วันเท่านั้น แต่ผู้ถูกร้องก็ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๓ อย่างครบถ้วนทันเวลา
ตามรัฐธรรมนูญทั้ง ๓ ครั้ง โดยที่ยังไม่มีคำอธิบายใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นหุ้นซึ่งให้ผู้อื่น
ถือสิทธิแทนในการแสดงรายการทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญเลย

ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีการกำหนดคำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน
และหนี้สินและการกรอกรายการขึ้นใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่อง
แบบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๔๒ และลงราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ โดยมีรายละเอียดอยู่ในคำอธิบาย
๒ ชุด คือ

๑) คำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและการกรอกรายการ ซึ่งมีคำอธิบาย ๑๓ ข้อ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ในข้อ ๕ ระบุว่า “ทรัพย์สินรายการที่ ๑ ถึง ๕ ให้ความหมายรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นบัญชี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่มีมืออยู่ในและภายนอกราชอาณาจักร หรือที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือบุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย...”

๒) คำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและการกรอกรายการ ซึ่งมีคำอธิบาย ๑๔ ข้อ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

จึงแสดงให้เห็นได้ว่า รายละเอียดและความชัดเจนในเรื่องการกรอกรายการทรัพย์สินเกี่ยวกับหุ้นที่ให้ผู้อื่นถือสิทธิแทนอันเป็นปัญหาประเด็นสำคัญของคดีนี้ ได้มีการประกาศออกมาภายหลังจากผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ไปแล้ว ทั้ง ๓ ครั้ง

เมื่อผู้ถูกร้องยอมรับว่าไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินที่ให้อื่นถือหุ้นแทนด้วย เหตุผลดังกล่าวมานั้น จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินในส่วนที่เป็นหุ้นให้ผู้อื่นถือแทนนี้ตั้งแต่การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งเริ่มเข้ารับตำแหน่งทางการเมืองตลอดมาจนถึงวันพ้นตำแหน่งครบ ๑ ปี ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดโดยไม่แสดงรายการหุ้นที่ให้อื่นถือแทนหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า

ตามที่ผู้ถูกร้องได้พยายามยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ดังที่ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงแสดงเหตุผลไว้แล้วว่า เมื่อผู้ถูกร้องได้ตัดสินใจเข้ามาทำงานทางการเมือง เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพราะเห็นว่าครอบครัวมีธุรกิจมั่นคงแล้ว จึงได้ทยอยโอนหุ้นที่ผู้ถูกร้องถืออยู่ในบริษัทต่างๆ ให้แก่คู่สมรสไปดำเนินการ และได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆ เมื่อเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแล้ว ได้ให้เจ้าหน้าที่จัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แล้วนำไปปิดไว้อย่างเปิดเผย ณ หน้าที่ทำการพรรคพลังธรรมเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ ต่อมาได้เข้าดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ก็ได้ทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ปิดที่หน้าพรรคพลังธรรม เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๘ ทั้งนี้เพื่อแสดงเจตจำนงว่าจะทำงานอย่างโปร่งใสที่สามารถตรวจสอบได้ แม้เมื่อเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีครั้งเมื่อพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องก็ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม

๒๕๔๐ กรณีเข้ารับตำแหน่ง และยื่นอีก ๓ ครั้ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกร้องมีความตั้งใจและพยายามรวบรวมทรัพย์สินทำการประกาศให้สาธารณชนได้ทราบก่อนจะมีกฎหมายบัญญัติให้ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้แล้ว ผู้ถูกร้องก็ได้พยายามแสดงรายการทรัพย์สินต่อผู้ร้องตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๕๒ ทั้ง ๓ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยื่นครั้งแรกที่เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. ออกหนังสือถึงเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๐ เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ทั้งที่ผู้ถูกร้องไม่ได้รับหนังสือดังกล่าว เพราะไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ผู้ถูกร้องก็ได้ดำเนินการจัดทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ยื่นทุกครั้งได้อย่างครบถ้วนทันเวลา ความพยายามดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องอย่างชัดเจนเป็นเบื้องต้นก่อนได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

การตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และครั้งที่ ๒ ซึ่งยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ผู้ร้องได้ทำการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้นำผลการตรวจสอบประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นการรับรองว่าได้ตรวจสอบแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๔ วรรคหนึ่ง ทำให้ผู้ถูกร้องเข้าใจและเชื่อว่ารายการทรัพย์สินในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ที่ยื่นทั้ง ๒ ครั้งนั้น ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ซึ่งทำให้ผู้รวบรวมหลักฐานและผู้กรอกรายการทรัพย์สิน รวมทั้งผู้ถูกร้องเข้าใจว่าไม่มีอะไรบกพร่องผิดพลาด จึงได้ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นหลักในการกรอกบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ในการยื่นครั้งที่ ๓ ต่อผู้ร้องโดยคิดว่าถูกต้องครบถ้วนแล้ว หากผู้ร้องได้ตรวจพบโดยเร็วและแจ้งเตือนให้ผู้ถูกร้องแก้ไขเพิ่มเติมเสียใหม่ให้ถูกต้องดังเช่นผู้ร้องเคยปฏิบัติมาก่อนกับรายอื่น ๆ เชื่อว่าผู้ถูกร้องจะต้องปฏิบัติตามด้วยดี

กรณีการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของผู้ถูกร้องครั้งที่ ๓ ซึ่งยื่นเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ อันเป็นการยื่นเมื่อครบ ๑ ปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง หากผู้ร้องได้ทำการตรวจสอบให้เสร็จเสียโดยเร็วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๓ วรรคสาม เมื่อพบว่ามีกรกระทำผิดตามมาตรา ๒๕๕ ดังกล่าว ผู้ร้องก็สามารถดำเนินการสอบสวนตัดสินให้เสร็จโดยเร็วแล้วส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดทันทีได้ ก็น่าจะทำให้กรณีนี้รู้ผลการตัดสินขั้นสุดท้ายก่อนมีการเลือกตั้งทั่วไปที่มีขึ้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ที่ผ่านมา ถ้าศาลรัฐธรรมนูญตัดสินชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ อันเป็นเท็จ ผู้ถูกร้องก็ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในทาง

กลับกันถ้าตัดสินว่าไม่ผิด ผู้ถูกร้องก็สมควรรับเลือกตั้งได้ และได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอย่างสง่างาม ไม่เป็นปัญหาดังเช่นในขณะนี้ อย่างไรก็ตาม การกล่าวเช่นนั้นมิได้เป็นการดำเนินผู้ร้องว่าทำงานล่าช้า ในทางตรงกันข้ามก็มีความเห็นใจอย่างมาก เพราะทราบว่าผู้ร้องมีคติความที่ค้างอยู่หลายพันเรื่อง ทั้งยังมีคติใหม่เพิ่มขึ้นอีกมากมาย ทำให้มีภาระหน้าที่ต้องทำล้นมือ จึงขอให้กำลังใจอย่างเป็นทางการมา ณ โอกาสนี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อคตินี้มาอยู่ที่ศาลรัฐธรรมนูญในขณะที่ผู้ถูกร้องได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีประชาชนกว่า ๑๑ ล้านคน ลงคะแนนเลือกพรรคของผู้ถูกร้อง กระทั่งได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีที่นับว่าได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนสูงสุดเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย จึงถือว่าผู้ถูกร้องเป็นผู้นำทางฝ่ายบริหารที่มีความชอบธรรม (Legitimacy) ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ถูกร้องในคดีไม่แจ้งรายการทรัพย์สิน (หุ้น) ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นที่เป็นของตนเองและ/หรือคู่สมรสในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ด้วย โดยผู้ร้องชี้ว่ามีมูลเหตุจูงใจที่สำคัญคือ

๑) เพื่อไม่ให้ผู้ใดทราบว่าคุณและ/หรือคู่สมรสได้หลีกเลี่ยง หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

๒) เพื่อไม่ให้บุคคลใดทราบว่าคุณและ/หรือคู่สมรสมีพฤติกรรมก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ รวมทั้งการพยายามดำเนินการเพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการค้า โดยวิธีการต่างๆ เพื่อแสวงหากำไรสูงสุดนั้น เห็นว่า ในประเด็นเรื่องการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้ ปรากฏหลักฐานตามบันทึกคำให้การลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ระหว่างนางสาวปราณี เวชพุกฤษ์พิทักษ์ ผู้รับมอบอำนาจของคู่สมรสของผู้ถูกร้อง กับนาย ช.นันท์ เพ็ชชูปุทธิชัย เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษีระดับ ๕ ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภาษี กรมสรรพากร มีสาระสำคัญว่า ในเรื่องตัวแทนที่ถือหุ้นแทนคู่สมรสคือนางสาวบุญชู เจริญประดับ นางสาวดวงตา วงศ์ภักดี นายชัยรัตน์ เชียงพุกษ์ นายวิชัย ช่างเหล็ก นายมานัส ใจยา นิตกรรมที่ตัวแทนได้กระทำในนามคู่สมรสไม่ว่าในตลาดหลักทรัพย์หรือนอกตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้ตรวจสอบจากเงินที่เข้าบัญชีและออกจากบัญชีของการซื้อขายหุ้นในนามของตัวแทนดังกล่าว ไม่มีผลต่อภาระภาษีของคู่สมรสที่ยื่นในนามของผู้ถูกร้องไว้แล้ว ส่วนกรณีที่คู่สมรสส่งโอนหุ้นที่นางสาวดวงตา วงศ์ภักดี ถือครองให้กับนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ โดยทำนิตกรรมซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แม้ว่าจะได้โอนโดยไม่ผ่านตลาดหลักทรัพย์ ฯ ภาระภาษีของผู้โอนก็จะไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด ตามหนังสือตอบข้อหารือที่ ก.ค. ๐๘๑๑/๐๐๕๑๘ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๑ กรณี จึงฟังไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องและ/หรือคู่สมรสมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการเสียภาษีเงินได้

ในประเด็นเรื่อง ผู้ถูกร้องมีมูลเหตุจูงใจที่ไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตนและคู่สมรส เพื่อให้ผู้ใดทราบว่าคุณและคู่สมรสหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น ข้อเท็จจริงจากการพิจารณาฟังได้ว่า กรณีบริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ แอนด์ คอมมิวนิเคชันส์ จำกัด (มหาชน) มีทุนจดทะเบียนชำระแล้ว ในช่วงที่ผู้ถูกร้องต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ จำนวน ๑๓๘,๖๐๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ ๑๐ บาท คิดเป็นเงิน ๑,๓๘๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องกล่าวหาว่า เมื่อพิจารณาจำนวนหุ้นในบริษัทดังกล่าวของผู้ถูกร้อง คู่สมรสและหุ้นที่มีชื่อบุคคลอื่นถือแทนแล้วเห็นได้ว่า เมื่อรวมจำนวนหุ้นของผู้มีชื่อถือแทนซึ่งได้แก่ นายชัยรัตน์ เชียงพุกฤษ์ นางสาวบุญชู เจริญประดับ นางสาวดวงตา วงศ์กักดี นายวิชัย ช่างเหล็ก จำนวนหุ้นดังกล่าวมีจำนวนถึงหรือเกินร้อยละ ๕ ของจำนวนหุ้นของบริษัท ชินวัตร ๗ ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด แต่กลับไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่า ได้มีการรายงานการได้มาหรือจำหน่ายหุ้นของบุคคลดังกล่าวต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๖

เรื่องนี้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลใดได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ของกิจการใดในลักษณะที่ทำให้ตนหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหลักทรัพย์ในกิจการนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลง เมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนทุกร้อยละ ๕ ของจำนวนหลักทรัพย์ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการนั้น ไม่ว่าจะมีการลงทะเบียนการโอนหลักทรัพย์นั้นหรือไม่ และไม่ว่าการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของหลักทรัพย์นั้นจะมีจำนวนเท่าใดในแต่ละครั้ง บุคคลนั้นต้องรายงานถึงจำนวนหลักทรัพย์ในทุกร้อยละ ๕ ดังกล่าวต่อสำนักงานทุกครั้งที่ได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ ภายในวันทำการถัดจากวันที่ได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ของกิจการนั้น เว้นแต่ในกรณีการจำหน่ายที่ไม่มีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือธุรกิจของกิจการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ก.ล.ด. ประกาศกำหนด” มาตรา ๒๕๘ บัญญัติว่า “หลักทรัพย์ของกิจการที่บุคคลหรือห้างหุ้นส่วนดังต่อไปนี้ ถืออยู่ให้นับรวมเป็นหลักทรัพย์ของบุคคลตามมาตรา ๒๔๖ และมาตรา ๒๔๗ ด้วย

- (๑) คู่สมรสของบุคคลดังกล่าว
- (๒) บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลดังกล่าว”

กรณีนี้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๔๖ บัญญัติว่า เฉพาะกรณีที่บุคคลใดได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ของกิจการใดในลักษณะที่ทำให้ตนหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหลักทรัพย์ในกิจการนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลง เมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนถึงร้อยละ ๕

ของจำนวนหลักทรัพย์ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการนั้น ต้องรายงานถึงจำนวนหลักทรัพย์ในทุก ร้อยละ ๕ ดังกล่าวต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ทุกครั้งที่ได้มา หรือจำหน่ายหลักทรัพย์ การที่ผู้ร้องกล่าวหาว่า หากเอาหุ้นทางบริษัท ชินวัตร ๑ ที่นายชัยรัตน์ เชียงพุกษ์ นางสาวบุญชู เจริญประดับ นางสาวดวงดา วงศ์ภักดี และนายวิชัย ช่างเหล็ก ถือไว้แทนผู้ถูกร้อง หรือคู่สมรส รวมกันจะมีจำนวนถึงหรือเกินร้อยละ ๕ ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายแล้วทั้งหมด จึงต้อง แจ้งการได้มาหรือจำหน่ายต่อสำนักงาน แต่ไม่ได้แจ้งนั้น จึงเห็นว่าหลักทรัพย์ที่เมื่อรวมกันมีจำนวนถึง ร้อยละ ๕ ในที่นี้หมายถึงหลักทรัพย์หรือหุ้นที่มีชื่อของผู้ถูกร้องหรือคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นผู้ถือเท่านั้น ไม่ได้หมายความรวมถึงหลักทรัพย์หรือหุ้นที่บุคคลอื่นถือไว้แทนผู้ถูกร้องหรือคู่สมรสด้วย ประเด็นข้อกล่าวหาดังกล่าวไม่ตรงกับที่พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๕๖ และมาตรา ๒๕๘ บัญญัติไว้ จึงยังฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องหรือคู่สมรสหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕

พิเคราะห์แล้วเห็นว่าเป็นเรื่องของพฤติกรรมทางธุรกิจ หากเป็นความผิดจริงก็สมควรที่เจ้าหน้าที่ ของรัฐในหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงจะพึงดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายในเรื่องนั้นๆ ให้เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดกฎหมายที่ไม่มีใครในสังคมนี้กระทำ หรือละเมิด กฎหมายได้อย่างทั่วถึง โดยทั่วไปทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อการกระทำดังกล่าวของผู้ถูกร้องยังไม่ ยุติตามวิธีการและกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ว่าเป็นความผิดแล้ว การอ้างอิงพฤติกรรมนี้มาใช้เป็นเหตุผล น่าจะรับฟังอย่างมีน้ำหนักได้ไม่มากนัก จึงเห็นต่อไปว่ามูลเหตุจูงใจตามผู้ร้องกล่าวถึงอันเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้อง จงใจไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (หุ้น) ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นนั้น ยังรับฟังไม่ได้ ถ้าเปรียบเทียบกับ ความมุ่งหวังตั้งใจของผู้ถูกร้องที่จะได้เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อบริหารประเทศตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง (Corruption) ให้หมดไปโดยเร็วจากสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่มีกิจกรรมนอกกฎหมายมากที่สุดในสายตา ของชาวโลก ดังนั้นนโยบายและผู้ถูกร้องจึงเป็นความหวังอันยิ่งใหญ่และสุดท้ายของประชาชน ในขณะที่เดียวกัน ผู้ถูกร้องก็มีพันธะที่จะต้องพิสูจน์ให้ความหวังนั้นเป็นความจริงให้ได้ด้วย โดยประชาชนเป็นผู้ตัดสิน ในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๕ ได้กำหนดอายุความในการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดรัวผิดปกติไว้ ไม่เกินสองปี ซึ่งเมื่อมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดรัวผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ช.

จะพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นว่าเรื่องที่กล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะรับไว้พิจารณาหรือไม่ โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะนำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ มาประกอบการพิจารณา กรณีของผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองมากกว่า ๒ ปีแล้ว จึงหมดอายุความที่จะตรวจสอบว่า ผู้ถูกร้องร่ำรวยผิดปกติ หรือไม่

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อตรวจสอบการทุจริตระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจนล่วงเวลาที่จะตรวจสอบการทุจริตในข้อหาร่ำรวยผิดปกติตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ๑ มาตรา ๗๕ แล้ว การตรวจสอบของผู้ร้องกรณีนี้จึงมีผลเพียงประการเดียว คือ ห้ามผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี

การที่จะวินิจฉัยให้ผู้ถูกร้องซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นถึงนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ที่ได้รับการเลือกตั้งมีคะแนนเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี ซึ่งจะมีผลให้คณะรัฐมนตรีทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่งไปด้วย จะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชนที่กำลังประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จึงต้องได้ข้อเท็จจริงเป็นที่แน่ชัด โดยปราศจากข้อสงสัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ เมื่อพยานหลักฐานของผู้ร้องยังรับฟังไม่ได้แน่ชัดว่าผู้ถูกร้องมีพฤติการณ์ดังกล่าว จึงไม่อาจวินิจฉัยได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ถูกร้องเชื่อว่าการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ถูกต้อง เพราะได้รับการรับรองโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ครั้งที่ ๓ ในลักษณะเดียวกัน ประกอบกับระเบียบและประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในเรื่องนี้ยังไม่ชัดเจนที่จะช่วยให้ผู้ถูกร้องกรอรายการได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ในรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ปรากฏว่าทรัพย์สินที่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ เกือบทั้งหมดเป็นของกลุ่มสมรสผู้ถูกร้อง ซึ่งมีอยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย และมีอยู่ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง จึงมิใช่ทรัพย์สินที่ได้มาเพราะการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองกระทำโดยทุจริต เป็นแต่เพียงผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๑ ของกลุ่มสมรสไม่ตรงตามความเป็นจริง และการกระทำเช่นนั้นก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ถูกร้องเจตนาต่ออย่างใด จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาปกปิดทรัพย์สินตามที่ถูกกล่าวหา

สำหรับความกังวลใจที่ปรากฏในสื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศที่ว่า การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก ภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ทั้งปัญหาที่ต้องขบคิดอยู่ ๒ ประการคือ ถ้าผู้ถูกร้องไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป รัฐบาลชุดแรกที่มีเสถียรภาพในประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยของไทยก็อาจจะสั้นคลอน แต่ถ้าตรงกันข้าม ผู้ถูกร้องพ้นข้อกล่าวหาจากกฎเกณฑ์ที่แตกต่างจากข้อวินิจฉัยเดิม มาตรการต่างๆ ที่ใช้กำจัดการทุจริต ประพฤติมิชอบในระยะยาวก็จะมีประสิทธิภาพนั้น ขอยืนยันว่าความกังวลใจดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยคำร้องตามมาตรา ๒๕๕ ไปแล้วเพียง ๘ เรื่องเท่านั้น และยังไม่มีการฟ้องร้องในคำร้องใดเหมือนกับกรณีของผู้ถูกร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องทรัพย์สินที่เป็นหุ้น ส่วนกรณีของนายประยุทธ์ มหากิจศิริ นั้นได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ๗ ที่เป็นบัญชีเงินฝากธนาคารกับที่ดินทั้งของนายประยุทธ์ ๗ เอง และของกลุ่มสมรสมิ่จำนวนน้อยกว่าที่ไม่ได้ยื่น และไม่มีกรณีเรื่องหุ้นเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงแตกต่างในประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงกับผู้ถูกร้องโดยชัดเจน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด ข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามมาตรา ๒๕๕

ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ